

מקבץ שאלות בגרות בנושא :

בונים מדינה במזרח התיכון

(מעודכן לחורף תשפ"ו)

מורים יקרים, בקובץ זה מרכזות שאלות הבגרות ממועדי הבגרות בשנים האחרונות. במהלך השנים מתרחשים שינויים באופן ניסוח השאלות, במבנה שלהן וכמובן במיקוד הנושאים עצמם. בעת השימוש בשאלות מהקובץ שימו לב שאתם מבצעים את ההתאמות הנדרשות, כך שיתאימו להנחיות המפמ"ר המעודכנות.

לקובץ שני חלקים :

- [שאלות מקור](#)
- [שאלות ללא מקור](#)

מועד חורף תשפ"ו

7. המאבק במדיניות של בריטניה בארץ ישראל (1945-1947), העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם

- א. בנספח לשאלה זו מוצגת קריקטורה שצייר לסלי אילינגוורת' ופורסמה בבריטניה בעיתון "דיילי מייל" ב-23 ביולי 1946.
- ב. על פי מה שלמדתם, הציגו את עמדת שני הצדדים במחלוקת שהייתה ביישוב היהודי בנוגע למאבק הצבאי בשלטון הבריטי.
- ג. הסבירו כיצד הקריקטורה יכולה לחזק את עמדת אחד מן הצדדים במחלוקת זו (17 נקודות).

נספח לשאלה 7 – קריקטורה

(L. Illingworth, "Daily Mail", 23 July 1946, by T. Benson, Drawn to the promised land, Halban, 2024, p. 156)

- ב. הסבירו מדוע המצב של בריטניה בזירה הבין-לאומית יצר קושי עבור ממשלת בריטניה להמשיך להחזיק במנדט על ארץ-ישראל. בססו את תשובתכם על שתי עובדות היסטוריות (16 נקודות).

8. החלטת כ"ט בנובמבר 1947, מלחמת העצמאות

א. - הסבירו מדוע הנהגת התנועה הציונית תמכה בתוכנית החלוקה, והציגו את הפעילות הדיפלומטית של היהודים לגיוס מדינות שיצביעו בעד תוכנית החלוקה.
- מדוע נמנעה בריטניה בהצבעה על תוכנית החלוקה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947? (16 נקודות).

ב. לפניכם קטע ממכתב אישי שכתב הנציב הבריטי בארץ ישראל, קאנינגהם, ביום 26/4/1948

"אנחנו משלבים מאמץ מדיני עם התערבות צבאית, אלא שאצל הערבים אין עם מי לדבר. הם כפופים למנהיגים צבאיים מעירק ומסוריה, והללו אינם מתואמים לא עם הוועד הערבי העליון שרובו ככולו כבר יצא את העיר [ירושלים] ולא עם הוועדה הלאומית המקומית. גם המועצה המוסלמית העליונה אינה מתפקדת עוד וחבריה, זולת אחד, עזבו. גנבים שולטים עכשיו ברחוב הערבי והללו עסוקים בשוד ובירי על המשטרה הבריטית. מעט אנשי הצבא והמשטרה שעוד יש לי מתוחים עד הקצה בשמירה על היהודים בעיר העתיקה, בליווי שיירות, באבטחת אספקת מים ודלק, אבטחת יכולתנו לנוע בצירים מוגדרים ובהגנה על עצמם מירי של ערבים ויהודים.

ליהודים, לעומת זאת, יש בירושלים כ- 10,000 אנשי הגנה ופלמ"ח ועוד כ- 1,600 פורשים [האצ"ל והלח"י]. אם תרצה תיאור של מצב כוחותיי ברגע זה בקיצור נמרץ: בלתי מספיק."

(מ' גולני, הנציב האחרון, עם עובד, תשע"א עמ' 276)

- הסבירו כיצד הקשיים של שלושת הצדדים שהיו מעורבים במלחמה בשלב הראשון (ערבים, יהודים, בריטים) באים לידי ביטוי בקטע מן המכתב. בתשובתכם הציגו קושי אחד של כל אחד מן הצדדים.
- בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מבטא את הקושי של אחד מן הצדדים.

9. מלחמת העצמאות, בעיית הפליטים הפלסטינים

א. הציגו את השינוי שחל ביחסי הכוחות בין הצדדים הלוחמים במהלך השלב השני של המלחמה (מ-15 במאי 1948 עד סוף המלחמה), והסבירו כיצד שינוי זה השפיע על המשך המלחמה ועל תוצאותיה (16 נקודות).

ב. הציגו שלושה מן הגורמים להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטיניים. בחרו במקור מספר הלימוד והסבירו כיצד אחד מן הגורמים שהצגתם בא לידי ביטוי במקור זה (17 נקודות).

מועד קיץ תשפ"ה

1. תהליך הדה'קולוניזציה, גורל היהודים בארצות האסלאם

א. לפניכם מקור שכתב בשנת 1948 קוואסי אווסו, פעיל פוליטי יליד גאנה שבאפריקה.

"האם לא נילחם בעד חירותנו? האם איננו נתינים בריטיים? מדוע יכבלו אותנו על ידי ניצול וכפייה? מדוע לא נהיה עצמאיים? ילדים מבכים וכואבים את אבותיהם שנלקחו. תלמידים מתלוננים ודורשים עצמאות. בפעם הראשונה בהיסטוריה של המושבה, מ כללות מושבות מסיבות פוליטיות. איכרים זועמים על הגבלת התפוקה החקלאית ועל ניצולם בידי שלטונות המושבה [גאנה]. בעלי מקצועות חופשיים נפגעים, והממשלה מאיימת עליהם. איזה זמן מר! אישקט נפוץ בכל מקום... איפה הצדק? שפיכות דמים! ניצול! כפייה!... הבה לנו צדק נוצרי..."

(נ' חזן, [עורכת], צמיחת המדינות החדשות באפריקה, יחידה 5, חלק ב, האוניברסיטה הפתוחה 1980, עמ' 43)

הסבירו כיצד תהליך הדה'קולוניזציה בא לידי ביטוי במקור. בססו את תשובתכם על שתי דוגמאות מן המקור.

ב. - הציגו את ההשפעה של מלחמת העצמאות בישראל על היחסים בין יהודים ובין מוסלמים בארצות האסלאם. בחרו מקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד השפעה זו באה לידי ביטוי במקור שבחרתם.
- על פי מה שלמדתם, הציגו גורם נוסף שהשפיע על היחסים בין יהודים ובין מוסלמים באחת מארצות האסלאם.

2. עלייה וקליטה בשנות החמישים והשישים של המאה ה-20

השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

א. לפניכם מקור מספר שכתבה גולדה מאיר שהייתה שרה בממשלה בתקופת "העלייה הגדולה".

"ב' 1947, ימים אחדים אחרי שהחליט האו"ם על החלוקה, היו מהומות בע"ד [מושב חסות בריטית בגבול תימן] וגם מצב היהודים בתימן הורע. אלפים מיהודי תימן ששמעו כי סוף סוף קמה מדינת ישראל, נטלו בייאושם ובאימתם את גורלם בידיהם לבסוף וברחו... הם הלכו בקבוצות של שלושים או ארבעים איש, סבלו התנפלויות של שודדים ערבים. אכלו רק פיתה, דבש ותמרים ככל שיכלו לשאת, ושילמו כופר מופרז לנסיכויות המדבריות השונות שבהן עברו – בעד כל אדם, עולל [תינוק] וספר תנ"ך. רובם הגיעו למחנות שאורגנו בשבילם בידי הגוינט [ארגון סיוע יהודי] ובהם פעלו רופאים ועובדים סוציאליים מישראל; שם החליפו כוח, התפללו וקראו בספרי התנ"ך שלהם... בכל יום ויום הוטסו לישראל 500 או 600 יהודים תימנים... רכבת אווירית זו נמשכה כל שנת 1949 ועד שהסתיימה הביאה לישראל 48,000 יהודים תימנים. לפעמים הייתי נוסעת ללוד ומסתכלת במטוסים מע"ד בנחיתתם, משתוממת על כוח הסבל והאמונה של נוסעיהם התשושים. "ראית כבר פעם אווירון?" שאלתי קשיש אחד מגודל זקן. "לא", השיב. "אבל אתה לא פחדת לטוס?" הוספתי לשאול. "לא", חזר ואמר, בתוקף רב. "הכול כתוב בתנ"ך. בישעיה. 'ואשא אתכם על כנפי נשרים'".

(מעובד על פי: ג' מאיר, חיי, ספריית מעריב, 1975, עמ' 190–191)

–הסבירו מהו דפוס העלייה שבא לידי ביטוי **במקור**. בססו את תשובתכם על שתי עובדות מן המקור.

– הציגו את המאפיינים של דפוס עלייה **אחר** שנקטה מדינת ישראל בתקופה זו.

ב. לפניכם שתיים מדרכי הפעולה שנקטה מדינת ישראל בקליטת העלייה הגדולה:

– מדיניות "כור ההיתוך" (מיזוג גלויות)

–הקמת המעברות

הסבירו איזו בעיה ניסתה המדינה לפתור באמצעות **כל אחת** מדרכי פעולה אלה, ומהו הקושי שנוצר בעקבות זאת.

3. מלחמת ששת הימים (1967)

א. בנספח לשאלה זו מוצגת מפה המתארת את המהלכים הצבאיים של ישראל במלחמת ששת הימים.

– על פי **מה שלמדתם**, הציגו את הנסיבות לפרוץ המלחמה.

–הציגו את מהלכי המלחמה שמתוארים **במפה**, והסבירו כיצד שתיים מן הנסיבות שהצגתם אפשרו את מהלכי המלחמה האלה.

נספח לשאלה 12 – מפה

(ול בר גבאי [עורך], דו-חברות החיסול והלחימה עם ישראל מימי האשמה עד היום, מסביל, 1992, עמ' 261)

ב. הציגו את ההשפעה של מלחמת ששת הימים על מדינת ישראל בתחום המדיני ביטחוני ובתחום החברתי פוליטי. בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד ההשפעה של המלחמה באחד מן התחומים האלה באה לידי ביטוי במקור שבחרתם.

4. מלחמת יום הכיפורים (1973)

א. בנספח לשאלה זו מוצגת מפה המתארת את המהלכים הצבאיים של סוריה ומצרים בימים הראשונים של מלחמת יום הכיפורים.

– על פי מה שלמדנתם, הציגו את הנסיבות לפרוץ המלחמה.

– הציגו את מהלכי המלחמה שמתוארים במפה, והסבירו כיצד שתיים מן הנסיבות שהצגתם אפשרו את מהלכי המלחמה האלה.

נספח לשאלה 13 – מפה

(מעובד על פי: א' בר נביא [עורך], האטלס ההיסטורי תולדות עם ישראל מימי האבות עד ימינו, משכל, 1992, עמ' 265)

ב. הציגו את ההשפעה של מלחמת יום הכיפורים על מדינת ישראל בתחום המדיני ביטחוני ובתחום החברתי-פוליטי. בחרו במקור **מספר הלימוד**, והסבירו כיצד ההשפעה של המלחמה באחד מן התחומים האלה באה לידי ביטוי במקור שבחרתם.

מועד חורף תשפ"ה

1. המאבק במדיניות של בריטניה בארץ ישראל (1945–1947)

מקור 1 – פורסם ב'29 ביולי 1946 בעיתון "אשנב", עיתון דרשבוני מחתרתי של ארגון "ההגנה". הפצצה אשר נזרקה בצוהרי יום ב' בבניין מלון המלך דוד היא פשע חסר טעם וחסר תכלית (...) גם השלטונות אינם חופשיים כנראה מהאחריות בעד האסון האנושי הכבד שאירע במלון "המלך דוד". לפי הידיעות שפורסמו ביום ההתנקשות ולמחרתו ניתנו כמה אזהרות בטלפון על התפוצצויות העומדות להתרחש במקום זה (...). עוד יארץ המאבק מאוד, ולא מאוחר ללמוד משגיאות – (גם אם) תהיינה חמורות ומכשילות ביותר (...) הפשע של יום ב' חלף ועבר. אף שלא כל תוצאותיו חלפו ועברו – עוד ישביעונו תמרורים (ימרו את חיינו) בגללו. אך צו השעה הוא: לראות את העיקר! (...) עדיין שוללים מעם זה את זכותו להצלה, את זכותו למולדת, את זכותו לחירות מדינית (...). המאבק על העיקר חייב להימשך ללא דיכוי בכל השטחים (התחומים), תוך אפיקי פעולה מתרחבים. הנהגת האומה חייבת להיות הנהגה לוחמת הראויה לתנאי הזמן החדשים". (אשנב, 29 ביולי 1946)

מקור 2 – פורסם ב'1 באוגוסט 1946 בעיתון "חרות", עיתון חודשי מחתרתי של האצ"ל. "ההתקפה על מרכזי השלטון הבריטי, הצבאי והאזרחי, תירשם בהיסטוריה כאחת ההתקפות האדירות ביותר שבוצעו בזמן מן הזמנים על יד מחתרת לוחמת. מעשי גבורה רבים נעשו על ידי פריטיזמים באירופה, אך שום ארגון לא השכיל לחדור לליבו של שלטון הכיבוש, למרכז עצביו, ולעשות בו שפטים. את זאת השכיל לעשות רק חיל המחתרת העברית (...). בפרלמנט הבריטי (...) רגזו צירים רבים ושאלו: "הייתכן? במרכז הבסיס של הצבא הבריטי במזרח התיכון אירע הדבר. מה יעילותם של השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

השלטונות הצבאיים? לא קטן מזה היה ערכה הפוליטי פסיכולוגי של המהלומה הבלתי צפויה. אל לנו לשכוח כי היא ירדה על השליטים לאחר "השבת הגדול" ("השבת השחורה") לאחר שהם התפארו כי נשבר חוט השדרה של כוח המחץ העברי וכי הס' דר בארץ (קרי: שלטון הטרור הבריטי) הוחזר על כנו. והינה נוכחו השליטים המתברברים לדעת כי ניסיון ההפחדה שלהם עלה בתוהו, וכי זרועו של הנוער העברי נטויה לסכל את "הפתרונות הבריטיים" (...). אין פלא איפוא שהעיתונות הבריטית החלה לייכלל כי כל מעשי הדיכוי של הממשלה היו לשווא, וכי הכרח הוא לפרוץ את מעגל הקסמים שנוצר על ידי ההתקפות היהודיות והרפרסליות (תגובות הדיכוי) הבריטיות. כאן משתלב ערכה של ההתקפה האחרונה בערכה המדיני של כל מלחמתנו". (חרות, 1 באוגוסט 1946)

- על פי מה שלמדנו, מה היו התוצאות המיידיות של פיצוץ מלון המלך דוד?
- על פי כל אחד מן המקורות (1-2), מה תהיה ההשפעה של אירוע זה על המאבק במדיניות בריטניה בארץ ישראל? הסבירו סיבה אחת להבדל בין שני המקורות בתיאור ההשפעה הצפויה של האירוע. (17 נקודות)

ב. הסבירו את החשיבות של המאבק בתחום ההתיישבות בשנים אלה. בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מדגים חשיבות זאת. (16 נקודות)

2. מלחמת העצמאות

- א. היסטוריונים מחלקים את מלחמת העצמאות לשני שלבים עיקריים: שלב ראשון (מ'30 בנובמבר 1947 עד 14 במאי 1948) ושלב שני (מ'15 במאי 1948 עד סוף המלחמה).
  - הציגו שני מאפיינים של השלב הראשון של המלחמה. בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מבטא את אחד המאפיינים שהצגתם.
  - הציגו שני מאפיינים של השלב השני של המלחמה. בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מבטא את אחד המאפיינים שהצגתם. (17 נקודות)

- ב. - הסבירו את החשיבות של הקמת צה"ל במהלך מלחמת העצמאות.
  - מדוע הצטרפו הדרוזים לצה"ל בזמן המלחמה? הביאו דוגמה אחת לסיוע של הדרוזים אג של הצ'רקסים לכוחות היהודיים במלחמת העצמאות. (16 נקודות)

3. כ"ט בנובמבר, 1947 תוצאות והשלכות של מלחמת העצמאות

- א. הציגו שלושה מן הסעיפים העיקריים של תוכנית החלוקה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947. אילו מן הסעיפים שהצגתם לא מומשו? הסבירו מדוע. בססו את תשובתכם על שתי סיבות. (17 נקודות)
- ב. לפניכם קטע מקור ממאמר העוסק בפליטים הפלסטינים, שפרסם העיתונאי חביב עיסא בעיתון הלבנוני "אל הודא" ביוני 1951.

"המזכיר הכללי של הליגה הערבית, עזאם פאחה, הבטיח לעמים הערביים שכיבוש ארץ ישראל ותל אביב יהיה פשוט כטיול צבאי... הוא הטעים כי הם עומדים כבר על הגבולות וכי כל המיליונים שהוציאו היהודים על קרקעות ופיתוח כלכלי יהיו ביזה קלה, כי עניין פשוט יהיה זה לזרוק את היהודים לים התיכון... עצת אחים ניתנה לערביי ארץ ישראל לעזוב את אדמתם, בתיים ורכושם ולשבת ישיבת ארעי במדינות אחרות שכנות, לבל יבואו תותחי הצבאות הערביים הפולשים ויקצרו בהם קציר".

(ש' כץ, אדמת מריבה – מציאות ודמיון בארץ ישראל, זמורה ביתן, 1995, עמ' 27-28)
- הסבירו מהו הגורם להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים שבא לידי ביטוי בדבריו של חביב עיסא בקטע המקור.
- בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מבטא גורם נוסף להיווצרות בעיה זו. (17 נקודות)

קיץ תשפ"ד

4. מיישוב למדינה – אחדות ומחלוקת

א. הסבירו את הסיבות שבגללן החליטו מנהיגי המחתרות (ההגנה, האצ"ל והלח"י) לשתף פעולה לאחר תום מלחמת העולם השנייה, והציגו סיבה אחת שבגללה הפסיקו המחתרות לשתף פעולה.

ב. לפניכם קטע מקור ובו איגרת ששלח דוד בן גוריון לחבר פלמ"ח ב-17 באוקטובר.

חבר יקר
אני מודה לך מקרב לב על ברכתך "ברכת פלמ"חניק פצוע הנמצא באחד מבתי ההבראה". יקרה לי הברכה שבעתים על שהיא באה מחייל יהודי, ומחייל יהודי פצוע. אני מקווה שתבריא בשלמות ותשוב בקרוב למשמרתך וליחידתך - ותסייע להביא את מלחמת המגן שלנו לידי גמר. [...]
בדברים אלה הייתי מסתפק אילולא הוספת לברכתך את המילים המעטות "עשה טובה ואל תפרק את הפלמ"ח". אני מניח שאינך יחיד בפלמ"ח שיש לו משאלה זו. ואנסה עד כמה שאפשר לברר [להבהיר] את הדבר. [...]
אין עשן בלי אש. מה שסופר לך על דבר פירוק פלמ"ח - הוא בדו"ח [שקר], אבל יש כנראה משהו שלא סיפרו לך, ואני רוצה לא רק לספר לך עליו, אלא גם להסבירו.
הכוונה היא למקשה הארצי של פלמ"ח ולתפקידים שמילא לפני הקמת צבא הגנה לישראל - וכמה חברים בפלמ"ח רוצים להמשיך משטר זה גם עכשיו, מבלי לראות את שני השינויים הגדולים שחלו בינתיים: (1) הקמת מדינת ישראל; (2) הקמת צבא הגנה לישראל (במקום הגנה במחתרת) - שינויים ששינו את כל חיינו בארץ ואינם מצריכים ואינם מרשים עוד לשמור [את] צורות הארגון והמשטר שנתקיימו בפלמ"ח לפני היות המדינה ולפני היות הצבא. [...]
המטה הארצי של הפלמ"ח אינו יכול עוד לתת הוראות אופרטיביות, פקודות מבצע צבאיות, לחטיבות הפלמ"ח. צבאנו מאורגן עכשיו ב"חזיתות", ולכל חזית יש מטה חזית, ומטה זה נותן את ההוראות לכל החטיבות הנמצאות ברשותו, לפי התוכנית העליונה שמחליט עליה המטה הכללי של צבא הגנה לישראל. וכשיש מטה כללי, ומטה של חזית ומטה של החטיבה - אין צורך ואין אפשרות שמטה אחד, כגון הפלמ"ח, ייתן אף הוא הוראות בשעת מלחמה. כן גם אין המטה הארצי של הפלמ"ח יכול לגייס אנשים לפלמ"ח כפי שעשה עד הגיוס הכללי [לצה"ל]. [...]
כל אלה המנסים להצדיק את המשכת קיומו הנפרד של מטה ארצי לפלמ"ח אומרים שלפלמ"ח יש ערכים חלוציים-התיישבותיים שאין לחטיבות אחרות, וכדי לקיים אותן יש צורך בסידור תרבותי נפרד. [...] אולם עד כמה שידוע לי, אין שום איש טוען (בגלוי, בכל אופן) שהפלמ"ח מהווה מפלגה פוליטית או יחידה אידאולוגית נפרדת. [...] על פי מה שבידתי בנוגע לשאלה זו עם מפקדי הפלמ"ח - הם שוללים רעיון נפסד זה תכלית שלילה.
בברכה
ד' בן גוריון
(מעובד על פי: ש' קולת [עורכת] הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל, כרך ב, מעלות, תשמ"ה, עמ' 319-322)

- על פי קטע המקור, הציגו את הטיעון (טענה ושני נימוקים) של דוד בן גוריון, בנוגע לפירוק הפלמ"ח.
- הציגו טיעון נגד (טענה ונימוק).

1. שאלת ארץ-ישראל באו"ם

- א. יש הטוענים שההחלטה של בריטניה להעביר את שאלת ארץ-ישראל לאו"ם נבעה משיקולי מדיניות פנים, ויש הטוענים שהחלטה זו נבעה משיקולי מדיניות חוץ.
נמקו את הטענות באמצעות שלוש עובדות היסטוריות (עובדה אחת לפחות לכל אחת מן הטענות).
- ב. — הסבירו מדוע גם ארצות הברית וגם ברית המועצות תמכו בהצעת תוכנית החלוקה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
- הציגו סיבה שגרמה לאחת מן המדינות החברות באו"ם להימנע אך להתנגד בהצבעה על תוכנית זו.

2. מלחמת העצמאות

- א. הציגו שלושה מן האתגרים שהיו ליישוב היהודי בשלב הראשון של מלחמת העצמאות (מ'30 בנובמבר 1947 עד 14 במאי 1948), והסבירו כיצד הוא התמודד עם אחד מן האתגרים שהצגתם.
- ב. הציגו שתיים מן המטרות של מדינות ערב בפלישתן למדינת ישראל במאי 1948: מטרה אחת שהושגה במלחמה, ומטרה אחת שלא הושגה במלחמה. הסבירו מדוע אחת מן המטרות שהצגתם הושגה או לא הושגה.

השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

3. מלחמת העצמאות (30 בנובמבר 1947 עד 20 ביולי 1949)

- א. לפניכם קטע מתוך שיחות שנערכו בשנת 1995 עם ותיקי קיבוץ בארי. בשיחות הם העלו זיכרונות מתקופת מלחמת העצמאות.

ב־15 במאי 1948, בשעה שש בבוקר, מופיעים מטוסים מצריים בשמי הנגב ומטילים כרוזים הקוראים לכל התושבים, [...] "להניח את הנשק בשקט, להניף דגל לבן, למסור את כל התחמושת". [...] אחר הצהריים מתחילה הפגזת ניר עם, סעד ובארות יצחק. צבא רגלי משוריין מתקיף את יד מרדכי. הדרך לנגב מנותקת, מלבד קשר על ידי "פרימוסים" (מטוסים קלים). [...]

שרה: ב־18 במאי ישבנו לאכול ארוחת צהריים בחדר האוכל, פתאום נפלו שני פגזים בשדה מחוץ לגדר. זה היה הטיווח. המא"ז [מפקד האזור] אמר: "עוד מעט תתחיל הפגזה, שכל אחד ירוץ לעמדתו". [...]

אבנר: ב[קיבוץ] נירים המצרים אכלו אותה [נכשלו], ראו שלא כדאי להם להתעסק עם כל נקודה ונקודה, הלכו בעקיפה לתל אביב. פעם הביאו ערבי שתפסו במצרים [חייל מצרי] בשביל שנחקר אותו. שאלתי אותו: "למה לא נשאתם בבארות יצחק? למה הפסקתם? הלא הייתם כבר על הגגות". אמר לי: "לכם אין לאן ללכת, לנו יש. לא רצינו להיהרג. המפקדים שלנו ישבו מאחורה על כיסאות נוח [...], ושלחו אותנו לכבוש את הקיבוץ". [...]

ארקה: [...] המצרים היו מולנו, הם הגיעו מעזה. השיטה הייתה לשגע אותנו בהפגזות לא סדירות. [...] המראיין: איזה מבנה נפשי יצר את האופטימיות שלכם?

ארקה: ערב הקמת המדינה הרגישו שהולך להתגשם חלום של אלפי שנים. הכול היה קטן ליד זה. אנשים האמינו שאנחנו מסוגלים להתגבר על כל הבעיות.

המראיין: היו אנשים [בבארי] שהלחץ גמר אותם?

ארקה: מעטים מאוד. [...] זה לא שהיינו גיבורים. פשוט לא הבנו את זה. היום, כשיש לי ילדים בצבא, אני חושב על זה: איך לא יכולנו להבין. אמרו אז "כל העם חזית" - וזו לא הייתה סיסמה. באותה תקופה זה היה נכון.

לזר: [...] מי בכלל חשב במושגים אחרים מאשר להחזיק מעמד נגד כל העולם. [...] להוכיח [את] עצמך ולהיות ראוי.

(א' רו [עורך], שיחת קיבוץ, בארי 1943–1956, הוצאת קיבוץ בארי, 1996, עמ' 98–99, 111–112)

- הסבירו כיצד באים לידי ביטוי בקטע שניים מן המאפיינים של מלחמת העצמאות.
- הציגו מאפיין נוסף של המלחמה.

- ב. — הסבירו את החשיבות של הקמת צה"ל במהלך מלחמת העצמאות.
- מדוע הצטרפו הדרוזים לצה"ל בזמן המלחמה? הביאו דוגמה אחת לסיוע של הדרוזים או של הצ'רקסים לכוחות היהודיים במלחמת העצמאות.

4. המאבק בבריטים 1945–1947

- א. בשנים 1945–1947 היישוב היהודי נאבק במנדט הבריטי.
- לאיזה מן התחומים: מאבק צבאי וְ העפלה הייתה לדעתכם השפעה רבה יותר על סיום המנדט הבריטי? נמקו את עמדתכם באמצעות שתי עובדות היסטוריות.
- ב. הציגו את המטרות של ההתיישבות בשנות המאבק על הקמת המדינה, והסבירו באמצעות פעולה אחת שנקט היישוב היהודי בתקופה זו, כיצד מומשו שתיים מן המטרות האלה.

5. סוגיות במחלוקת

- א. ביישוב היהודי הייתה מחלוקת בנוגע לתוכנית החלוקה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
- השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

הציגו את העמדות של שני הצדדים במחלוקת, והסבירו שני נימוקים של כל אחד מן הצדדים לביסוס עמדתו.
 ב. במנהלת העם הייתה מחלוקת בנוגע למועד ההכרזה על הקמת המדינה.
 הציגו את העמדות של שני הצדדים במחלוקת, והסבירו שני נימוקים של כל אחד מן הצדדים לביסוס עמדתו.

6. המאבק של היישוב היהודי בבריטים (1945 – 1947)

א. לפניכם גילוי דעת שפרסם ארגון ההגנה בעלון "החומה" ב-2 בנובמבר 1945.

- על פי מה שלמדתם, הסבירו מדוע החליט היישוב היהודי עם תום מלחמת העולם השנייה על הקמת "תנועת המרי העברי". בססו את תשובתכם על שני נימוקים מקטע המקור.
- הסבירו מדוע פעלה תנועה זו זמן קצר בלבד.
- ב. יש הטוענים שהמאבק של היישוב היהודי בבריטים היה הגורם העיקרי להחלטת בריטניה להעביר את שאלת ארץ-ישראל לאו"ם.
- נמקו טענה זו באמצעות עובדה היסטורית אחת.
- הציגו טיעון אחר (טענה ונימוק) בנוגע לגורם העיקרי להחלטת בריטניה להעביר את שאלת ארץ-ישראל לאו"ם.

7. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם והתגובות על תוכנית החלוקה

- א. הסבירו שלושה שיקולים של בריטניה להעביר את שאלת ארץ-ישראל לדיון באו"ם. בתשובתכם התייחסו לשיקולי מדיניות פנים ולשיקולי מדיניות חוץ.
- ב. לפניכם שני קטעי מקור (1-2), ובכל אחד מהם תגובה שונה על ההחלטה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 בשאלת ארץ-ישראל.
- הציגו שני הבדלים בין התגובות, והסבירו סיבה אחת להבדלים שהצגתם.
- השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

מקור 1 - פורסם ב-30 בנובמבר 1947, בעמוד השער של עיתון "דבר" (העיתון של ההסתדרות הכללית של העובדים ושל מפא"י, המפלגה השלטת במוסדות הלאומיים של היישוב היהודי)

השנה העשירית ושלוש

תל אביב יום א' י"ז כסלו תש"ח
30 נובמבר 1947
[מיסדו ועורכו הראשון: ב. כנעלסון] קנב 6802

מדינת היהודים המה

לאחר היאבקות קשה וממושכת אישרה אמש האספה הכללית של האומות המאוחדות את ההצעה על הקמת מדינה יהודית במרבית שטחה של ארץ-ישראל. ברוב של 33 נגד 13 קול.

הניסיון שעשו תומכי המשלחות הערביות בשלב האחרון של הדיון באספה הכללית, להכשיל את קבלת התוכנית על ידי העלאת התביעה של חיפוש פשרה נוספת — נכשל. נכשל גם ניסיון המשלחות הערביות להציע באספה הכללית תוכנית זוהה עם הצעות המיעוט בוועדת החקירה של האו"ם וכן נכשלה הצעתה של אירן לדחות את ההצבעה לשבועיים.

פעולתם של נציגי הסוכנות היהודית במושב הזה היא פרשה גדולה בתולדות הארגון הדמוקרטי של העם היהודי.

העם המעונה לא ישכח את פועלם של ידידים גדולים, מחסידי אומות העולם, אשר נתגלו בתקופה האיומה ביותר וגדושת הסיכויים המרהיבים ביותר בתולדותיו, מאז גלה מעל אדמתו. יהודי ארץ-ישראל, יהודי העולם מותר להם שתהיה היום השמחה במעונם. אך אל יהיו שיכורי חג. יהיו עמוסי חובה. המבחן הגדול אך מתחיל. הוא מתחיל מהיום.

בנאמנותכם, בחלוציותכם, באמונתכם הגדולה הגעתם עד הלום. בנאמנותכם, בחלוציותכם, באמונתכם הגדולה תקימו את המדינה היהודית, מכשיר נאמן להגשמת הציונות.

(דבר, 30 בנובמבר 1947)

מקור 2 – פורסם ב-8 בדצמבר 1947, בעמוד השער של עיתון "חרות", העיתון המחתרתי של האצ"ל.

כסלו תש"ח

גליון פ"ב
דצמבר 1947

אזרו הגויים:
 בירושלים ישב מושל זר. לצמיתות.
 אך אלה ציון יפר עצת גויים.
 עוד עלה יעלו גבורי ישראל אל עיר-
 דוד-בה-חנה וישחררוה ויחזירוה לעמה-
 ירושלים. ירושלים.
אם אשכחך - תשכח ימיני!

לקראת המערכה הגורלית

עם סיום הדיון במליאת האו"ם בעניין ארץ-ישראל, הולך ומתגלה כל הטירוף הנפשע שבהסכמת הסוכנות היהודית לביתור הארץ. הסכמה זו, שבה כרוך הוויתור על 85 אחוז של אדמת המולדת, תישאר לעולמים עובדה פוליטית והיסטורית, שתתנקם בעמנו ותדרפהו בלי רחמים. אבל תוצאתה הישירה והמעשית היא: לא עליה מוגברת ולא שלטון עברי ממשי, אלא מלחמת-דמים, שתסכן את עצם קיומנו.

(חרות, דצמבר 1947)

8. המאבק של היישוב היהודי בבריטים (1945-1947)

א. עיינו בכרזה שעיצב אוטה וליש בשנת 1947. הסבירו כיצד שתיים ממטרות ההעפלה בשנים 1945-1947 באות לידי ביטוי **בכרזה**, והציגו מטרה אחת נוספת של ההעפלה בשנים אלה.

(ע' קלי [שורבת], אוסטרליה: פני עים וארץ, מוזיאון תל אביב לאמנות, 2015, עמ' 117)

- ב. אחת מדרכי המאבק בבריטים הייתה מאבק צבאי. הציגו את הסיכונים בדרך מאבק זו, והסבירו מדוע בחרו האצ"ל והלח"י לדבוק בדרך זו.

9. המאבק של היישוב היהודי בבריטים (1945-1947)

- א. לפניך קטע מקור מדברים שנשא בן גוריון בנאום תשובה לבויון, שר החוץ של בריטניה, בנובמבר 1945.
- "מדינת ישראל. זוהי הצוואה האחרונה של מיליוני הקדושים אשר הלכו למות: רק בגלל היותנו בני עם נטול מולדת ומדינה נספינו [נהרגנו]. [...] יתוקן המעוות ההיסטורי שנעשה לעמנו – ומדינת היהודים תקום מחדש במולדתנו העתיקה, והעם היהודי ישב קוממיות וחופשי בארצו[...]. לא נשקוט ולא ננוח עד שנעלה את כולם ארצה, למען יבנו יחד איתנו מולדת ועצמאות עברית; ואם יהיה צורך – יעמדו יחד איתנו בשער ויילחמו מלחמת שחרורנו.
- מאז באה הממשלה החדשה [בבריטניה], זה ארבעה חודשים, ובניגוד להתחייבויותיה והצהרותיה המפורשות של המפלגה ומנהיגיה [...] המשיכה בביצוע "הספר הלבן" משנת 1939 [...] אנו מעוניינים לקיים ברית ידידות עם המעצמה הבריטית הדמוקרטית, שיש לה עניינים חיוניים בפניה זו בעולם. אולם העם היהודי ידחה ללא פשרה וללא סייג כל מדיניות המכוונת לחסל את קיומנו הלאומי, לפזרנו עוד יותר בגולה ולעשוק מאת עמנו את תקוותו וזכותו למולדת ולעצמאות [...]
- כוחות הים, היבשה והאוויר של האימפריה הבריטית מגויסים על ידי בויון נגד חלוצי ישראל, אלה המתעקשים להאמין בחזון הדורות של עמם, מוכנים למסור את נפשם על בניין מולדתם, ובעומדם מול כוחות מזוינים [חמושים], אין להם אלא צדקת מפעלם וטוהר שאיפותיהם [...]
- אין אנו, יהודי ארץ-ישראל, רוצים להרג – אנו רוצים לחיות. אנו מאמינים, בניגוד לתורתו של היטלר ותלמידיו בארצות השונות, שגם לנו היהודים, כמו לאנגלים ולאחרים, יש זכות לחיות כיחידים וכעם".
- (ד' בן גוריון, במערכה, כרך חמישי, עם עובד, 1975, עמ' 10, 13, 30-32)
- על פי קטע המקור, הצג את המטרות של היישוב היהודי במדיניותו כלפי ממשלת בריטניה בשנים 1945-1947. בסס את תשובתך על שתי דוגמאות מקטע המקור.
- הסבר שניים מן הגורמים שהשפיעו על מדיניות זו (גורם אחד לפחות על פי הקטע), והדגם פעולה אחת שנקט היישוב היהודי למימוש המטרות שהצגת.

ב.

- מה הם עיקרי התוכן של החלטת האו"ם שהתקבלה בכ"ט בנובמבר 1947 בנוגע לשאלת ארץ-ישראל?
- הצג סיבה אחת לתמיכה של ארצות הברית בהחלטה זו, והסבר מדוע לדעתך נמנעה בריטניה בהצבעה.

10. היישוב היהודי בארץ ישראל בשנים 1945-1947

- א. לפניך קריקטורה שפורסמה בעמוד הראשון של העיתון הצרפתי "פרנק-טירר", באוגוסט 1946.
- על פי מה שלמדת, הצג את המטרות של ההעפלה לארץ ישראל.
- הסבר כיצד אחת מן המטרות שהצגת באה לידי ביטוי בקריקטורה שלפניך

- ב. מה הייתה "תנועת המרי העברי"? האם לדעתך השפיעו הפעולות של תנועת המרי העברי על ההחלטה של בריטניה להעביר את שאלת ארץ ישראל לאו"ם? נמק את דבריך באמצעות עובדה היסטורית אחת.

11. המאבק של היישוב היהודי בבריטים (1945 עד מאי 1948)

- א. לפניך קטע מקור מדברים ששודרו ב"קול ישראל", באביב 1946.
- "תנועת המרי העברי" אינה זהה עם ארגון ומוסד כלשהו, כשמה כן היא תנועה המקיפה את המוני היישוב על כל חוגיו ושדרותיו; תנועה המקפלת בתוכניתה את כל הצורות והגילויים של התנגדות סבילה ופעילה למדיניות הזדוניית של חיסול הציונות. אין "תנועת המרי" מצטמצמת בפעולות צבאיות בלבד. למרי העברי מצטרף כל מאמץ בשדה העלייה וההתיישבות, כל מעשה חלוצי-פוליטי, ציבורי, כלכלי, משפטי, תרבותי וכיוצא בהם, המגביר את מאבקו של העם היהודי לגאולתו ולתקומתו המדינית במולדת. נמצא, שכל גוף יהודי – מוסד, יישוב, ארגון או יחיד – יכול לשרת במעשיו את המרי העברי."

(ש' קולת [עורכת], הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל, ב', מעלות, תשמ"ה, עמ' 270)

- הסבר כיצד המטרות של הקמת "תנועת המרי העברי" באות לידי ביטוי בקטע המקור.
- הצג פעולה אחת של "תנועת המרי העברי" בתחום הצבאי.
- ב. משנת 1945 עד מאי 1948 ניסו לעלות לארץ ישראל כ-84,000 מעפילים. הבריטים תפסו את רוב המעפילים האלה, והם נכלאו במחנות מעצר בעתלית ובקפריסין. האם לדעתך השיגה ההעפלה לארץ ישראל בשנים אלה את מטרותיה? נמק את דבריך באמצעות שתי עובדות היסטוריות.

12. שלטון המנדט הבריטי והיישוב היהודי (בשנים 1945-1947)

- א. לפניך קטע מאיגרת ששלחו נציגי היישוב אל מלך בריטניה בחודש ינואר 1946, במחאה על מדיניות בריטניה בארץ-ישראל.

השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

"הוד מעלתך,

אנו החתומים מטה, נציגי היישוב העברי, חברי הוועד הלאומי, שליחי העיריות, הקהילות, המועצות המקומיות והמשקים החקלאיים, באים להביע באמצעותך את מחאתנו העמוקה לממשלת הוד מלכותו, בתור ממשלת המנדט על ארץ-ישראל, על הפסקת העלייה [...]. אנו, נציגי היישוב העברי, יודעים, כי צדקנו בריבנו. אנו יודעים, כי שירתנו נאמנה את מלחמת החירות של העולם: מיטב בחורינו ובחורותינו הלכו נדבה [התנדבו] אל הצבא הבריטי, בהתגברם על מכאוב "הספר הלבן" של שנת 1939 וגזרותיו, הקיימות עדיין ועומדות, זה תשעה חודשים לאחר גמר המלחמה. אנו יודעים, כי בפני שרידי חרב היטלר, אשר אכלה מיליונים מאחינו – נעולים השערים [...] הוד מעלתך!

אנו, נציגי היישוב העברי, מוסרים לידך את האגרת הזאת, אשר דבריה העצורים [מאופקים] אינם מוסרים אף מעט מסערת רוחנו, להמציאה לממשלת הוד מלכותו. אנו דורשים: פתיחת שערי הארץ לאלתר [מייד] לעליית שרידינו בלי כל הגבלה; [...] קיום הבטחות הקודש, אשר ניתנו לעם היהודי, ועידודו בדרך גאולתו האחת והיחידה.

ירושלים, י"ג בשבט תש"ז, 5/1/1946

(א' מורגנשטרן [עורך], עלייה, התיישבות ובנין הארץ, משרד החינוך ואוניברסיטת בר-אילן, תש"ס, עמ' 317) הצג על פי הקטע את עמדת נציגי היישוב היהודי בנוגע למדיניות בריטניה בארץ-ישראל, והסבר שתי עובדות היסטוריות שהובאו בקטע לחיזוק עמדה זו.

ב. מה הייתה "תנועת המרי העברי"? מדוע היא פעלה זמן קצר בלבד? הבא שתי סיבות.

13. ארץ ישראל בשנים 1945-1947

לפניך קטע ובו המעפיל שלמה פרץ מתאר את חוויותיו באניית המעפילים "יהודה הלוי" "הפלגתי באניית המעפילים הראשונה מצפון אפריקה. אנייה בשם "יהודה הלוי", אשר הפליגה מאלג'יריה בדרכה ארצה ובה 430 מעפילים, אנשים, נשים וטף, שכולם ממרוקו. [...] האנייה הייתה קמטנה למדי. הותקנו בה אצטבות קטנות מעץ, אשר שימשו כמקומות לינה, כל אחד לארבעה אנשים. האצטבות היו מותקנות במספר מקומות. ישנו ממש כמו סרדינים, בתנאים גרועים [...] ארבעה ימים אחרי שיצאנו מנמל פאלרמו נתגלגנו על ידי שני מטוסים של חיל האוויר המלכותי [הבריטי] אשר צילמו את האנייה מספר פעמים. למחרת התקרבה אלינו האנייה הבריטית עד למרחק של 200 מטר, בערך. [...] באותו זמן היינו מוקפים בחמש אניות מלחמה בריטיות שתותחיהן כונו כלפינו. בערך בשעה 08:00 סגרו עלינו האניות הבריטיות, ממש התקרבו עד כדי חמישה מטרים. ראינו את החיילים עומדים מוכנים, בחגור קרב מלא. בידיהם החזיקו נשק חם. שעת האפס התקרבה. קיבלנו מהאחראים עלינו הוראה לפתוח בשירת "התקווה" [...] בסיום השירה נוכחנו כי האניות הבריטיות התקרבו אלינו עד כדי חצי מטר מכל צד. נתקבלה פקודה להילחם בחיילים, להכותם בבקבוקים ובקרשים. לאחר רגעים מספר הזדעזענו מלחצים של שתי אניות בריטיות, אשר דחפו את אנייתנו משני צדיה. הגשנו זעזוע חזק. ממש כאילו אנייתנו טובעת בים. באותו רגע עצמו התנפלו עלינו החיילים נכל הכיוונים, התיזו עלינו גז מדמיע ופלשו אל תוך האנייה [...] הבריטים נאצלו לגרור את אנייתנו עד לנמל חיפה [...] בנמל חיפה קידמו אותנו מספר רב של חיילים בריטים מזוינים. הם שמרו עלינו בשעה שהועברנו מהאנייה שלנו אל אניית מעצר תחת משמר כבד, ולאחר 18 שעות הפלגה, הגענו לקפריסין. עברנו ביקורת קפדנית על גופנו ועל חפצינו."

(מעובד על פי זינגרוב, י' ובויס, ז' [1990]. "להיות עם חופשי..." מגולה לתקומה לאומית, כרך שלישי 1939-1949. ירושלים: כנה, עמ' 254-255)

א. הסבר על פי הקטע את הקשיים של המעפילים שעלו לארץ-ישראל. על פי מה שלמדת, מדוע נמשכו מבצעי ההעפלה למרות הקשיים והסכנות?

ב. אחד מתחומי המאבק של היישוב היהודי בשלטון הבריטי היה תחום ההתיישבות. הסבר אחת מן המטרות של מאבק זה, והצג פעולה אחת של היישוב בתחום זה.

14. שלטון המנדט הבריטי והיישוב היהודי (בשנים 1945-1947)

א. עיין בקריקטורה שפורסמה בשנת 1947 בעיתון "אשנב" (הביטאון הלא-רשמי של ארגון ההגנה).

— על פי מה שלמדת, מדוע שינתה הנהגת היישוב היהודי את מדיניותה כלפי בריטניה עם סיום מלחמת העולם השנייה?

— הסבר כיצד עמדת היישוב היהודי כלפי בריטניה בשנים 1945-1947 באה לידי ביטוי בקריקטורה. בסס את תשובתך על שתי דוגמאות מן הקריקטורה.

נספח לשאלה 14: קריקטורה*

(מ' טור ור' גלעד, ארץ-ישראל במאה העשרים, משרד הביטחון, 1991, עמ' 351)

* הדמות המוצגת בקריקטורה היא של ארנסט בווין, שר החוץ של בריטניה בשנים 1945-1951.

ב. הצג פעולה אחת מתחום ההעפלה ופעולה אחת מתחום ההתיישבות שנקט היישוב היהודי בשנים 1945-1947, והסבר כיצד כל אחת מן הפעולות שהצגת קידמה את מטרות התנועה הציונית.

15. מקור – "תנועת המרי העברי"

א. לפניך גילוי דעת שפרסם ארגון ההגנה בעלון הקיר "החומה", ב-2 בנובמבר 1945.

החומה

עניי בטחון והגנה

"ממשלת הוד מלכותו מביטה בעין יפה על יסוד
בית לאומי לעם ישראל, בארץ-ישראל, ובמייטב
כוונותיה תתאמץ להקל על המטרה הזאת."

2 בנובמבר 1917

(מהצהרת בלפור)

ובשנת העשרים וחמש אחרי הצהרה זו, ובשנות העשרים ושש, העשרים ושבע
והעשרים ושמונה אחריו, נשרפו שישה מיליון יהודים בכבשני שרפה, [...] והמדינה
הואת אשר עמי העולם נטעו לה את הזכות ההיסטורית לעזור לעם היהודי לשוב
למולדתו – היא ססגורה בצניות [...] את שערי ארץ-ישראל בפני יהודים, אשר רק שתי
דרכים היו פתוחות לפניהם: מולדתם או השאול [מוות].

עתה בשנת העשרים וחמש אחרי הצהרת בלפור סגורים שערי הבית הלאומי בפני
יהודים שרדי החופת הנאצית.

[...]

אנתנו, יהודי ארץ-ישראל, אין דגנו אדום יותר מדם יהודי מעונה במתנה הסנר, של אויב
או של בעל ברית. אם נצטרך לשלם בחיינו למען הביאם אלינו כדי להציל את חייהם,
כדי להשיב להם כבוד חתת חרפה ונאולה תחת חופת – שלם נשלם.

2 בנובמבר 1945

(מתוך מסמך כנס: אישור כריתת הכרזות, אתר הספרייה הלאומית)

כיצד באה לידי ביטוי בקטע העמדה של 'ההגנה' בשאלת היחס לבריטים עם תום מלחמת העולם השנייה?

ב. על פי הקטע, הצג שתיים מהעובדות ההיסטוריות עליהן מתבססת עמדה זו.

16. מאבק היישוב בשלטון המנדט הבריטי (1945 – 1947)

לפניך קטע מדבריו של זאב ז'בוטינסקי.

"לא רצינו לחנך את הנוער בכיוון הפעולה הבלתי חוקית, הפעולה המיוסדת על תחבולה וסוד; כי קווה קיווינו, שיתבסס בינינו ובין אנגליה יחס של אזרח לממשלתו האזרחית. התקווה נכזבה, ועתה יש בינינו לבין אנגליה יחס של אזרח ארץ כבושה לממשלת העם הכובש; לא 'מנדט', כי אם 'אוקופציה'. משטר כזה אין לו כל זכות קיום מוסרית, ואין עלינו שום חובה מוסרית כלפי נושאו, כלפי ממשלה, השוררת אך ורק הודות לכוח הזרוע, ממשלה הלועגת להבטחותיה שלה."

ג. הסבר מהו סוג המאבק אליו מכוון ז'בוטינסקי בקטע המקור? הצג שתי פעולות שבוצעו במסגרת מאבק זה.

ד. הצג דרך מאבק נוספת בה נהג היישוב היהודי נגד הבריטים, הצג שתי פעולות שבוצעו במסגרת מאבק זה.

17. המאבק בבריטים

לפניך דברים שנשא בן-גוריון בנאום תשובה לבוין, שר החוץ של בריטניה.

"העם היהודי ידחה ללא פשרה וללא סייג כל מדיניות המכוונת לחסל את קיומנו הלאומי, לפזרנו עוד יותר בגולה ולשלול מעמנו תקוותו וזכותו למולדת ולעצמאות... אין אנו, יהודי ארץ-ישראל, רוצים להיהרג, אנו רוצים לחיות...! אולם גם לנו, כמו לאנגלים, יש משהו שהוא יקר לנו מהחיים. ואני רוצה להגיד לבוין ולחבריו שאנו מוכנים להיהרג ולא נוותר על שלושה דברים: על חירות העלייה היהודית, על זכותנו לבנות שממות מולדתנו, על עצמאותו המדינית של עמנו בארצו". (ד' בן-גוריון, במערכה, ה', מפלגת פועלי ארץ-ישראל, תשי"ז, עמ' 32)

א. הסבר את העמדה של בן-גוריון, המוצגת בקטע, כלפי המדיניות הבריטית בארץ-ישראל.

ב. הצג את הפעילות של היישוב בשנים 1945-1947 בשניים מהתחומים שאין לוותר עליהם, לדברי בן-גוריון.

18. מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט – תנועת המרי העברי

לפניך קטע ממאמר המערכת של עיתון "הארץ" שהתפרסם ביולי 1946:

"לשווא נבקש ברגע הזה הגדרה, שהיא הולמת את המעשה שנעשה אתמול בירושלים. שום הגדרה, שום דבר גינאי, שום ביטוי הזדעזעות לא ימסרו אף מעט מרגש הזוועה הממלא את הלב... עם גילוי שמות אלה שנרצחו – עובדים שישבו ליד שולחנות עבודתם, ומבקרים שבאו למשרדי הממשלה לרגל ענייניהם הציבוריים או הפרטיים. גם בפרשת הזוועות, שזעזעו את הארץ הזאת בשנים האחרונות ומאורעות הדמים בעבר, תתפוס הטרגדיה הזאת "מקום אי-כבוד" משווע."

א. הסבר מהי הפעולה המתוארת בקטע? הסבר מדוע הייתה הפעולה אחד הגורמים לפירוק 'תנועת המרי העברי' אילו עוד סיבות גרמו לפירוקה של תנועת המרי העברי?

ב. תאר את הפיצול שחל בקרב היישוב היהודי בנוגע לשיטת המאבק הרצויה להקמת המדינה. בתשובתך התייחס לשיטות המאבק השונות ומטרתיהן וציין את הגורמים העומדים מאחורי המאבק.

19. מאבק היישוב היהודי בא"י בשלטון הבריטי 1945-1947

"היישוב היהודי לאחר מלחמת העולם השנייה היה שונה באופן מהותי הן מבחינת חוסנו הכלכלי והן מבחינת חוסנו המוסרי. היישוב שלאחר המלחמה היה משוכנע בצדקת הדרך ובצדק מטרותיו. היה זה ישוב נחוש יותר, ובטוח יותר במטרותיו וביכולתו להגשימן. תמורה זו בישוב נבעה בין היתר על רקע התגייסותו למאמץ המלחמה, הן במישור הצבאי והן במישור האזרחי (הכוונת המשק העברי לצרכי הצבא הבריטי). מאורעות המלחמה והמחיר הטראגי שנגבה מהעם היהודי חשפו לעיני עם ועולם את הצורך בכינון ריבונות יהודית. על רקע מדיניות ממשלת בריטניה נכזבו תקוותיו של היישוב להגשמת שאיפותיו בדרך של שיתוף פעולה עם ממשלת בריטניה".

א. מהן הסיבות שהביאו לדעת הכותב להקמת "תנועת המרי העברי"? הצג את עיקרי ההסכם שהושג בין המחתרות במסגרת התנועה, וציין שתי פעולות שבוצעו במסגרתה.

ב. הסבר כיצד תרם מאבק היישוב היהודי בארץ ישראל בשנים 1945-1947 להחלטת בריטניה להעביר את שאלת א"י לדיון באו"ם.

20. מקור - המאבק בבריטים 1945-1947

לפניך תמונות המתארות דרכי מאבק שונות, נגד המנדט הבריטי. התבונן בהן וענה על השאלה שאחריהן.

א. הסבר את דרכי המאבק אשר באות לידי ביטוי בכל אחת מהכרזות והצג דוגמא לפעולה באחת מדרכי המאבק להקמת המדינה כפי שהיא מוצגת באחת הכרזות ועל-פי מה שלמדת.

ב. הסבר מדוע יש הרואים בהצבעת ברית המועצות ובהצבעת ארצות הברית, בעד תוכנית החלוקה "נס". הצג את השיקולים של כל אחת מן המעצמות להצביע בעד התוכנית.

21. מאבק היישוב היהודי בארץ-ישראל נגד הבריטים 1945-1947

קרא את הקטע שלפניך וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו:

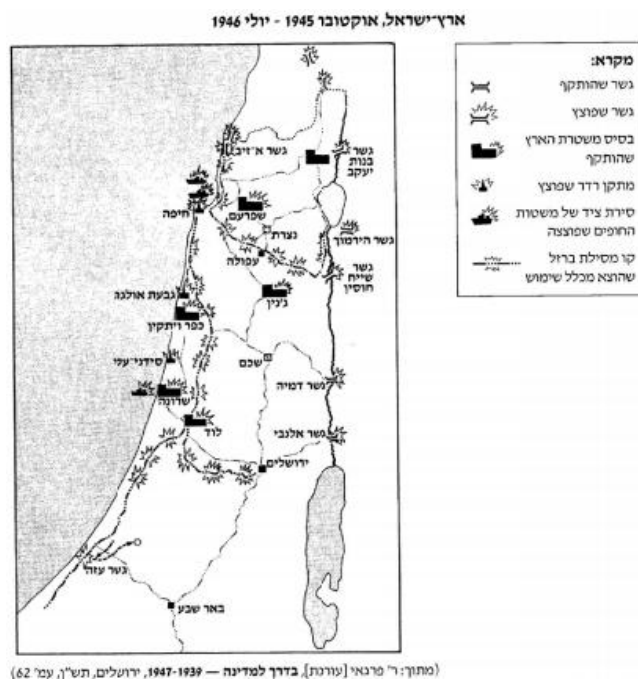
"המסמכים הבריטיים שנחשפו בשנים האחרונות מגלים כי להעפלה הוקצה מקום מרכזי בשיקולי המדיניות הבריטית ובנוגע לשאיפתם [של הבריטים] להמשיך ולהחזיק בא"י. בוויין היה מוטרד מכך שיש נושא המשמש דבק מיוחד ליישוב כולו, לתנועה הציונית ולעם היהודי. דעת הקהל, כולל זו שבבריטניה, נטתה חסד לפליטים היהודים המבקשים לבנות להם בית. הנהגת היישוב, שביצעה את ההעפלה, הצליחה להתמודד עם בריטניה הגדולה ולפגוע בה הודות לשימוש נבון בסיטואציה היסטורית חד-פעמית.

החשיבות העיקרית של ההעפלה היא אומנם בתחום המדיני, אולם נועדו לה תפקידים חשובים נוספים." (פרופ' זאב צחור, ההעפלה 1945-1948).

- א. הסבר על פי הקטע, מה היה החשש של הממשלה הבריטית בעקבות הניסיונות של הנהגת היישוב להביא את פליטי השואה לארץ? הצג על פי מה שלמדת ועל פי הקטע אילו תפקידים חשובים נוספים היו למאבק ההעפלה.
- ב. הצג תחום פעילות נוסף (מלבד ההעפלה) שבו נאבק היישוב היהודי בבריטים בתקופה זו, והסבר מה ביקש היישוב להשיג באמצעות פעילות זו.

22. היישוב היהודי והשלטון הבריטי 1945-1947

- א. המפה שלפניך מתארת את המאבק של היישוב היהודי נגד מדיניות בריטניה בארץ ישראל לאחר מלחמת העולם השנייה. על פי המפה, באיזה תחום היה המאבק? הסבר את מטרותיו ותאר אחד מן המבצעים המוצגים במפה.

(מתוך: ר' מרנאי [עורכת], בדרך למדינה — 1947-1948, ירושלים, תש"ח, עמ' 62)

- ב. היישוב היהודי נלחם בשלטון הבריטי גם בתחום ההתיישבות. הסבר את המטרות של מאבק זה והצג פעולה אחת של היישוב בתחום זה.

23. מאבק היישוב היהודי בארץ-ישראל נגד הבריטים 1945-1947

לפניך קטע מתוך מאמרה של ההיסטוריונית א' שפירא.

”קשה למצוא נושא אחר בישוב היהודי שיכול לגייס קונצנזוס (הסכמה) כה רחב, תמיכה ציבורית כה חזקה כמו ההעפלה. היא סימלה את חתירתם של היהודים אל חופי ארץ ישראל, את הקשר בין היישוב לגולה הנשמדת, את נכונות הקרבה... היא הייתה אקטיביסטית אבל לא אגרסיבית... היא סימלה את החולשה היהודית ובה בעת את העוצמה היהודית. היא קראה תיגר על בריטניה הגדולה והזעיקה את דעת הקהל העולמית למען שינוי במדיניות הבריטית בארץ ישראל...”

- א. הסבר על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, מדוע זכתה ההעפלה לתמיכה ציבורית כה רחבה.
- ב. הצג לאיזה סוג מאבק אופיינית פעולת ההעפלה והצג פעולה נוספת מתחום אחר האופיינית גם היא לסוג מאבק זה.

24. מאבק היישוב בבריטים 1945-1947

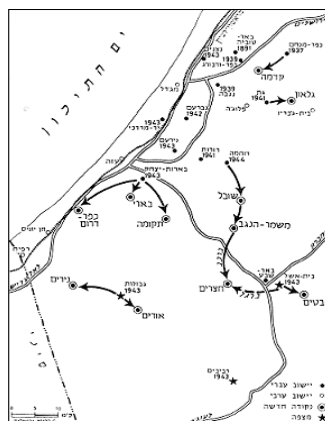
- א. עיין בקריקטורה משנת 1947 שצייר יוסף בס. בקריקטורה נראים חייל בריטי ומעפילים. הסבר כיצד אחד מן הגורמים למאבק של היישוב היהודי בבריטים בשנים 1945-1947 בא לידי ביטוי בקריקטורה.
- הבא שתי דוגמאות לפעולות של היישוב במאבקו בבריטים בתקופה זו.
- השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

ב. הצג את גישת "המאבק הרצוף" בבריטים, והסבר את השיקולים של התומכים בגישה זו.

25. המאבק של היישוב היהודי והתנועה הציונית להקמת מדינה

א. התבונן במפת נקודות היישוב משנת 1946 וענה על השאלה שאחריה :

תאר את דרך המאבק הבאה לידי ביטוי במפה, והסבר מה היו המטרות של מאבק זה. הצג דרך פעולה נוספת למאבק להקמת מדינה.

ב. הצג מהי "תנועת המרי העברי" ומה היו הסיבות להקמתה ולפרוקה.

26. המאבק של היישוב העברי בשלטונות המנדט הבריטי והקמת צה"ל

א. התבונן בתמונות וענה על השאלה שאחריה :

הסבר את הגישות השונות למאבק בבריטים העולות מתוך הכרזות. חווה דעתך אודות תרומתן להשגת מטרות המאבק.

ב. הסבר את שיקולי בן גוריון בפרוק המחתרות ובהקמת צה"ל. הסבר שני קשיים בביצוע החלטה זו.

27. המאבק בבריטים

לפניך שני קטעים המבטאים השקפות שונות של שניים ממנהיגי היישוב היהודי בסוגיית המאבק בבריטים. קרא את הקטעים וענה על הסעיפים א-ב שאחריהם

קטע 1

לבריטים יש ניסיון רב בשליטה על עמים אחרים, אך בכל פעם שהבריטים נתקלים בהתקפות חזקות או תכופות מדי, הם מתחילים לחפש מוצא. ההיסטוריה וההווה מלמדים אותנו כי אם נצליח לשבור את היוקרה הבריטית בארץ-ישראל, יישר השלטון הבריטי.

ההתקפות שלנו זכו לפרסום רב באמריקה וברחבי העולם כולו, ואנו מעוניינים שיותר ויותר אנשים יתעניינו בכל המתהווה בארץ-ישראל.

הבריטים תלויים בפת לחםם בחסדי ארצות-הברית, וכבר אינם חופשיים לעשות בנו ככל שיעלה על נפשם.

(מעובד על פי מ' בגין, המרד, אחיאסף, 1950, עמ' 69, 73)

קטע 2

הטרור מזיק לנו יותר משהוא מזיק לאנגלים. אנגלים נהרגים בכל חלקי האימפריה, ואין הטרור מעמיד בסכנה את האימפריה שלהם. לנו זה גרוע, כי דרושים לנו כל הכוחות לבניין, וחלק מהנוער הולך לאיבוד...

אולי נוכל לפעול נגד הטרור, אבל לא נעשה דבר נגד עלייה ב', כי אין יהודי שלא יעזור לכל יהודי הרוצה לעלות ארצה בלי סרטיפיקט [רשיון עלייה]. אנחנו לא מכירים בחוקי "הספר הלבן". חוקים המונעים עלייה אינם קיימים בשבילנו.

(מעובד על פי ד' בן-גוריון, לקראת קץ המנדט – זיכרונות מן העזבון, עם עובד, 1993, עמ' 307-308)

א. הסבר על פי שני הקטעים מהם סוגי המאבק בהם תומך כל מנהיג, ומהם הנימוקים של כל אחד מהם בסוג זה.

ב. בין המנהיגים היה ויכוח מהו סוג המאבק שתרם יותר לסילוק הבריטים מהארץ. הצג את עמדתך ונמק אותה. בתשובתך התבסס על עובדות היסטוריות.

28. המאבק בבריטים והעברת שאלת א"י לאו"ם

"אזרחי המולדת העברית, חיילי ישראל, נוער עברי, אחיותיי ואחי בציון!

מקץ שנים רבות של מלחמה במחתרת, של רדיפות ועינויים, עינויי גוף ונפש, מתייצבים לפניכם המורדים במלכות הרשע כשברכת הודיה בניהם ותפילה למרום בליבם... המרד העברי של השנים תש"ד תש"ח (1944-1948) הוכתר בהצלחה, המרד העברי הראשון אחרי התקוממות החשמונאים שנסתיים בניצחון. שלטון השעבוד של בריטניה בארץ מולדתנו הוכה, עורער. פורר וסולק... אנחנו עלינו למחתרת, תחת שלטון דיכוי נוכרי כדי להכותו ולסלקו. ואכן הכינו, היטב הכינו, וסילקנוהו, לעולם סילקנוהו." (מתוך נאומו של מנחם בגין, מפקד האצ"ל, שהתפרסם בעיתון המשקיף, ח' באייר תש"ח, 17.5.1948).

א. על פי דבריו של בגין, מה הייתה הסיבה שהביאה לכך שהבריטים החזירו את המנדט על ארץ-ישראל

לידי האו"ם ועזבו בסופו של דבר את הארץ?

ב. הצג סיבות נוספות שאינן מוזכרות בנאומו של בגין להעברת שאלת א"י.

29. עמדת בריטניה וארה"ב בשאלת העקורים וא"י

א. הצג את הציפיות של היישוב היהודי מבריטניה בשאלת העקורים וארץ-ישראל, לאחר מלחמת העולם השנייה.

על-פי הקריקטורה שלפניך, הסבר מדוע התאכזב היישוב היהודי ממדיניות בריטניה.

(א' נבון, עד כאן, דבר, תש"ח, עמ' 61)

30. מאבק היישוב בבריטים והעברת שאלת א"י לאו"ם

לפניך קטע מדברים שכתב חיים וייצמן בשנת 1946

"חוששני כי מאז המאורעות של שבת, 29 ביוני, נשתנה המצב מיסודו. אין ספק שניתק משהו ביחסים שבין יהודים ובריטים בארץ ישראל, ואני, כמאמין מושבע ביחסים אלה, וכחסידי שלהם, נאלץ להודות כי מה שנהרס הוא כה עמוק, כה חיוני ובעל משמעות מוסרית כה רבה, עד שאין להשיבו על כנו בתוכניות, בהחלטות ובמלים אדיבות.

הדבר היחיד, לדעתי, הוא לשוב אל הדו"ח של פיל, שהודה כי הבריטים אינם יכולים לשלוט ביהודים, וכי הדרך היחידה לכינון יחסים תקינים בין שני העמים היא לחלק את ארץ ישראל ולהקים מדינה יהודית עצמאית שתעמוד בקשרי אמנה עם בריטניה הגדולה. מה שהיה נכון ב- 1937 נכון פי כמה וכמה כיום, וזו הדרך היחידה שבה אפשר עדיין להציל את המצב. אינני מתעלם מן הקשיים - אך הם פעוטים בהשוואה לקשיים שבהחזקת היישוב תחת ממשל בריטי. אחרי החלוקה, ייתכן שיהיה סיכוי לפתח

השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

מחדש יחסים טובים. שום דבר אחר לא יוכל לטהר את האווירה כעת. מה שקרה בארץ ישראל נצרב באש בלב כל גבר, אישה וילד ביישוב."

א. הצג את האירוע אליו מתייחס וייצמן במכתב, הסבר מה היו השפעותיו על מאבקו של היישוב בבריטים.

ב. הצג ע"פ הקטע ועל פי מה שלמדת, שתי סיבות של בריטניה להעברת הדיון בשאלת א"י לאו"ם.

31. העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם

א. לפניך קטע מן הספר "ארץ ישראל במאה העשרים" שכתבו מרדכי נאור ודן גלעדי.

"ב-15 בפברואר 1947 הפתיע בוויין [שר החוץ הבריטי] את כל הצדדים בהכריזו כי ממשלתו החליטה להעביר את ההכרעה על גורל ארץ ישראל לידי האו"ם.

המניעים למפנה זה היו מגוונים, ונבעו משורת אכזבות מעמדות כל הצדדים המעורבים, שהחמורה שבהן הייתה עמדת ארצות הברית.

[...] היו עוד סיבות שהביאו את ממשלת בריטניה לסיים את המנדט: הממשל הבריטי חש שאינו שולט עוד במהלך המאורעות בארץ ישראל, לנוכח ריבוי ההתנגשויות האלימות והקורבנות הרבים בחיי אדם; האופוזיציה [בבריטניה] וכן חלק מדעת הקהל והעיתונות, תקפו בחריפות את הממשלה; הסכסוך עם ארצות הברית בשאלת ארץ ישראל השפיע לרעה על יחסי הידידות ביניהן בתקופה שבריטניה המותשת ממלחמת העולם השנייה הייתה זקוקה לסיוע אמריקני גדול."

(מעובד על פי מ' נאור וד' גלעדי, ארץ ישראל במאה העשרים מיישוב למדינה 1900-1950, משרד הביטחון – ההוצאה לאור, 1990, עמ' 354-355)

על פי הקטע, הסבר את השיקולים של בריטניה להעביר את שאלת ארץ ישראל לאו"ם. הצג שניים מן האירועים שהשפיעו על שיקולים אלה.

ב. מדוע תמכה ארצות הברית בהצעת החלוקה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947? הבא שתי סיבות. הצג את תגובת היהודים ואת תגובת הערבים בארץ ישראל על החלטה זו.

32. העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם

מתוך דבריו של בן-גוריון בישיבת הועדת הפועל של ההסתדרות בתגובה להחלטת האו"ם :

"[...] זה מהימים הגדולים בהיסטוריה שלנו. אמנם קוצצו שאיפותינו וגם ההתחייבויות הבין-לאומיות שניתנו לנו: צומצם השטח, ירושלים נעשתה בינלאומית. כמעט ולא ניתנו לנו הרים, למעלה משלושים נקודות [שלנו] בשטח הערבי, הגבולות רעים מבחינה צבאית ופוליטית. אבל היו הישגים רבים גדולים מאלה. קיבלנו את חוף הים, רוב העמקים, רוב מקורות [המים] בצפון, רוב השטחים הריקים, שני ימים. הכרת העצמאות על ידי רוב העולם, כל הדמוקרטיות, על ידי אמריקה ורוסיה ביחד."

א. הצג, בעזרת הקטע, את תגובת היישוב היהודי להחלטה שנתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר. בתשובתך התייחס לתוכן ההחלטה ולנימוקים שמעלה בן גוריון לזכותה וכנגדה.

ב. בן-גוריון מתייחס בדבריו לתמיכת ברית המועצות וארצות הברית בהחלטה. הסבר, מדוע תמכו שתי המעצמות היריבות בהחלטה.

33. שאלת ארץ-ישראל באו"ם

א. עיין בצילומים שצולמו בסוף תקופת המנדט הבריטי בארץ-ישראל. הסבר כיצד באים לידי ביטוי בתצלומים שניים מן הגורמים שהשפיעו על בריטניה להעביר את שאלת ארץ-ישראל לדיון באו"ם.

היסטוריה, חורף תשע"ט, מס' 022281

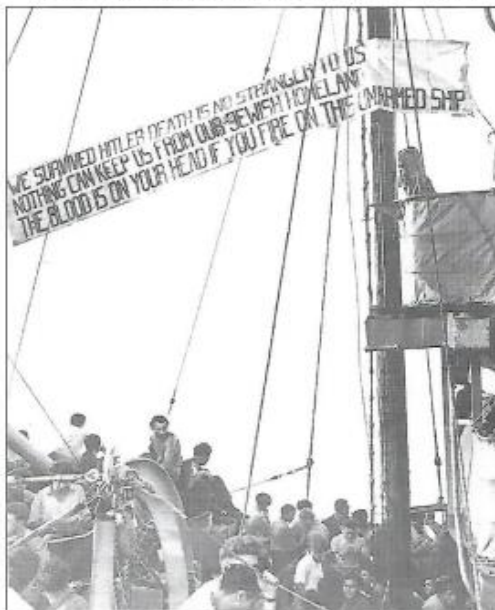
נספח לשאלה 14: תצלומים

תצלום 1 – ירושלים (סוף תקופת המנדט הבריטי)

מ' נאור וד' גלעד, ארץ-ישראל במאה העשרים, משרד הביטחון, 1991, עמ' 377

תצלום 2 – אוניית המעפילים "יאשיה וג'ורד" (יוני 1946)

הכתובת על השלט: "שרדנו את היטלר, מוות אינו זר לנו, דבר לא ימנע מאיתנו להגיע לארץ מולדתנו. הדם על ידיכם אם תירו על אונייה בלתי חמושה זו".
(מתוך ויקיפדיה)

ב. בכ"ט בנובמבר 1947 התקבלה באו"ם החלטה בשאלת ארץ-ישראל.

- תאר אחת מן הפעולות הדיפלומטיות של היהודים לגיוס תומכים בהחלטה זו.
- הצג את עיקרי התוכן של ההחלטה.

34. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם

השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

א. בקטע שלפניך מוצגות הערכות שונות בנוגע לשיקולים שהשפיעו על בריטניה להעביר את ההכרעה בשאלת ארץ-ישראל לאו"ם. הסבר שתיים מן ההערכות האלה, על פי הקטע ועל פי מה שלמדת. "היסטוריונים העלו הערכות שונות בנוגע לשיקולים של בריטניה [להעביר את שאלת ארץ ישראל לאו"ם]. היו שטענו כי בריטניה ביקשה לאלץ את היהודים או את הערבים, או את אלה ואלה גם יחד, להשלים עם הצעותיה לפתרון או עם המשך משטר המנדט. בן-גוריון היה משוכנע שצעד זה של בריטניה היה רק מזימה. האו"ם יתלבט ויכשל ובריטניה תוסמך מחדש להמשיך לשלוט בארץ ישראל.

היסטוריונים אחרים מפרשים את ההחלטה הבריטית כלשונה: בוויין ועמיתיו אכן מאסו בארץ ישראל; "העברת הכדור" לידי האו"ם הייתה מוצא יחיד מבחינתם. בריטניה הייתה חלושה ומדולדלת מכדי להמשיך ולהיאבק. היסטוריונים רבים מסכימים שלקראת בין בריטניה וארצות הברית היה משקל רב. ממשלת לונדון לא הייתה יכולה להרשות לעצמה להרחיק מעליה את וושינגטון בשל נושא שאחרי כולות לא היה בגדר אינטרס חיוני לבריטניה."

(מעובד על פי ב' מוריס, 1948 תולדות המלחמה הערבית-ישראלית הראשונה, עם עובד, 2010, עמ' 53-54)

ב. מה הייתה המלצת הרוב של ועדת אונסקו"פ (1947)? הצג את תגובות היהודים והערבים להמלצה זו.

35. הדיון באו"ם בשאלת ארץ-ישראל

א. לפניך קטע מנאום גרומיקו, שר החוץ של ברית המועצות, בעצרת הכללית של האו"ם (14/5/1957). "במלחמה האחרונה, בטריטוריות שהיו בשליטת הנאצים, הושמדו היהודים פיזית כמעט לחלוטין. רק כמיליון וחצי יהודים שרדו באירופה אחרי המלחמה. מרבית מבין היהודים ששרדו נשללו ארץ מולדתם, ביתם ואמצעי הקיום שלהם. רבים מהם נמצאים במחנות עקורים וממשיכים לסבול מעוני ומחסור. הגיעה העת לסייע לאנשים אלו. חיוני להראות דאגה לצרכים הדחופים של עם שהתנסה בסבל כה רב בשל מלחמה שהביאה עליו גרמניה הנאצית. העובדה שלא היה ביכולתה של שום מדינה מערב-אירופית להבטיח לעם היהודי הגנה מפני אלימות התליינים הפשיסטים, מסבירה את שאיפת היהודים להקים מדינה משלהם. בעת ניתוח התכניות השונות לעתיד פלשתינה חיוני לזכור שאוכלוסיית פלשתינה מורכבת משני עמים, ערבי ויהודי. לשניהם שורשים היסטוריים בפלשתינה. הפתרון לבעיית פלשתינה באמצעות הקמת מדינה יהודית-ערבית עם זכויות שוות ליהודים ולערבים יכולה להיות אחת האפשרויות. אך אם לנוכח הידרדרות היחסים בין היהודים לערבים יתברר שאי-אפשר לבצע תכנית זו, יש לשקול תכנית אחרת – חלוקת פלשתינה לשתי מדינות עצמאיות ואוטונומיות, אחת יהודית ואחת ערבית."

על פי הקטע, הסבר את הנימוקים שהזכיר גרומיקו בנאומו כדי להצדיק את תמיכתו בהקמת מדינה ליהודים. הצג שני פתרונות לשאלת ארץ-ישראל, על פי הקטע. ב. הצג שיקול נוסף (שאינו מופיע בקטע), שהשפיע על תמיכת ברית-המועצות בהקמת מדינה ליהודים. הסבר את החשיבות של תמיכה זו לתוצאות הדיון באו"ם.

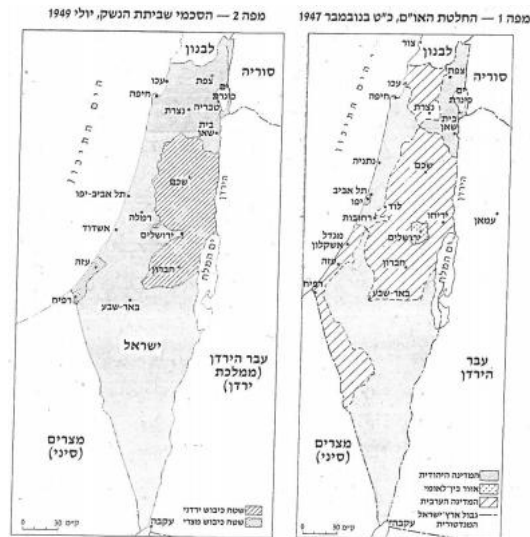
36. העברת שאלת א"י לאו"ם

ההיסטוריון יהודה באואר טוען כי: "הוויכוח בשאלה מי גירש את הבריטים מארץ ישראל הוא חסר משמעות. איש לא גירש אותם, הם החליטו ללכת מפני שראו בכך את הביטוי הטוב ביותר לאינטרסים שלהם לאחר שאבדה להם התמיכה

- האמריקאית, ותמיכה זו אבדה להם בשל השלכותיה של השואה". (מתוך: היישוב היהודי בעת החדשה, משרד הביטחון, 1983, עמ' 284).
- א. הסבר את טענתו של ההיסטוריון יהודה באואר באשר לנסיבות שהובילו בסופו של דבר לסיום המנדט הבריטי על א"י.
- ב. אילו עוד גורמים הביאו את הבריטים להעביר את שאלת א"י לדיון באו"ם?

37. החלטת האו"ם והסכמי שביתת הנשק

לפניך שתי מפות 1-2, עיין בהן וענה על הסעיפים א-ב שאחריהן.

- א. על פי מפה 1, הצג את ההחלטה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
- ב. אילו שינויים חלו במפה 2 לעומת מפה 1? הסבר מה הביא לשינויים אלה.

38. העברת שאלת א"י לאו"ם והכרזת המדינה

- א. יש הטוענים כי העברת שאלת א"י לאו"ם על ידי בריטניה הינה "תכסיס דיפלומטי". הבע את עמדתך ונמק אותה. בתשובתך התבסס על עובדות היסטוריות.
- ב. לפניך קטע מדברי בן גוריון בשיבת מנהלת העם 12.05.1948, קרא את הקטע וענה על השאלה שאחרי:

"הם (הערבים) יקבלו בינתיים נשק מאנגליה והם יקנו נשק ממקורות אחרים. אפילו אם יהיה אמברגו (איסור שליחת נשק וציוד) מאמריקה, הם יקנו נשק במקומות שאנו קונים. הם (מדינות ערב) יסדרו כוחותיהם, כי איש לא יתערב במדינות עצמאיות, ואנחנו נהייה כבולים. העלייה תהיה כבולה והבאת נשק תהייה כבולה ואולי גם יטילו פיקוח על הייצור שלנו...פירוש הדבר הזה – שהלוחם היריב ידיו חופשיות בהחלט ואנחנו כבולים. כבולים גם במובן המדיני. אינני רואה שום יתרון בשביתת הנשק..." (ימימה רוזנטל (עורכת), דוד בן גוריון, מבחר תעודות, 1947-1963, ארכיון המדינה, תשנ"ז)

על פי הקטע, הצג את הטענות של בן גוריון בעד ההכרזה על הקמת המדינה, מיד עם עזיבת הבריטים את הארץ. הסבר שני טענות נגד עמדתו של בן גוריון.

39. הוויכוח על הכרזת המדינה

- א. לפניך קטע מדיון שהתקיים במועצת העם ב-12 במאי 1948 בשאלה אם להכריז על הקמת המדינה בה' באייר תש"ח (14 במאי 1948)
- בקטע, יגאל ידין, קצין המבצעים של ההגנה, מציג את מאזן הכוחות הלוחמים.

"הכוחות הסדירים של הארצות השכנות ברגע זה עם ציודם ונשקם – יש להם יתרון. אולם, פה השיקול של האפשרויות לא יכול כבר להישקל רק שיקול צבאי טהור של נשק נגד נשק ויחידות נגד יחידות. כי אנחנו חסרים את הנשק הזה והמשוריינים הללו. השיקול מתחיל באותה מידה רק שהאנשים שלנו, המורל שלהם, היכולת שלהם והתוכניות שלנו והטקטיקה שלנו תצלחנה להתגבר על כוח זה. במקרים מסוימים הוכח, שלא המספר והפורמזיה [המבנה] קובעים, אלא דבר אחר. אבל באופן אובייקטיבי, ללא ספק יש להם יתרון גדול ברגע זה.

[...]

כוחות האוויר שלנו, אם להשוות אותם אל כוחות האוויר של האויב – אז בכלל לא כדאי להשוות. כי כוחות האוויר שלנו אינם. האווירונים שהיו צריכים להגיע – טרם הגיעו. ייתכן שעוד יספיקו להגיע ביום המכריע.

[...]

אם אני רוצה לסכם ולהיות זהיר, הייתי אומר ברגע זה, שהשאנסים [הסיכויים] שקולים מאוד. אם להיות יותר כנה, הייתי אומר, שהיתרון שלהם גדול, אם כל הכת הזאת [הכוחות הערביים] תבוא ותילחם בנו.

(ש' קולת (עורכת), הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל, כרך ב, מעלות, תשמ"ה, עמ' 306-307)

על פי הקטע, הסבר את הסיכון בהכרזה על הקמת המדינה במועד זה. בסס את תשובתך על שתי דוגמאות מן הקטע.

על פי הקטע, הצג את היתרונות של הכוחות הלוחמים של היישוב היהודי באותה עת.

ב. בחר באירוע מן התקופה השנייה או השלישית במלחמת העצמאות, הצג אותו, והסבר כיצד אפשר לבסס באמצעותו את העמדה של אחד מן הצדדים בוויכוח על מועד ההכרזה על הקמת מדינת ישראל.

40. הוויכוח על הכרזת העצמאות

א. לפניך קטע מדיון שהתקיים במנהלת העם ב-12 במאי 1948 בשאלה אם להכריז על הקמת המדינה בה' באייר תש"ח (14 במאי 1948).

בקטע, יגאל ידין, קצין המבצעים של ההגנה, מציג את מאזן הכוחות הלוחמים.

"הכוחות הסדירים של הארצות השכנות ברגע זה עם ציודם ונשקם – יש להם יתרון. אולם, פה השיקול של האפשרויות לא יכול כבר להישקל רק שיקול צבאי טהור של נשק נגד נשק ויחידות נגד יחידות. כי אנחנו חסרים את הנשק הזה והמשוריינים הללו. השיקול מתחיל באותה מידה רק שהאנשים שלנו, המורל שלהם, היכולת שלהם והתוכניות שלנו והטקטיקה שלנו תצלחנה להתגבר על כוח זה. במקרים מסוימים הוכח, שלא המספר והפורמזיה [המבנה] קובעים, אלא דבר אחר. אבל באופן אובייקטיבי, ללא ספק יש להם יתרון גדול ברגע זה.

[...]

כוחות האוויר שלנו, אם להשוות אותם אל כוחות האוויר של האויב – אז בכלל לא כדאי להשוות. כי כוחות האוויר שלנו אינם. האווירונים שהיו צריכים להגיע – טרם הגיעו. ייתכן שעוד יספיקו להגיע ביום המכריע.

[...]

אם אני רוצה לסכם ולהיות זהיר, הייתי אומר ברגע זה, שהשאנסים [הסיכויים] שקולים מאוד. אם להיות יותר כנה, הייתי אומר, שהיתרון שלהם גדול, אם כל הכת הזאת [הכוחות הערביים] תבוא ותילחם בנו.

(ש' קולת (עורכת), הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל, כרך ב, מעלות, תשמ"ה, עמ' 306-307)

הסבר את עמדתו (דעתו) של יגאל ידין בשאלת הסיכוי לנצח במלחמת העצמאות. הצג את העובדות ההיסטוריות עליהן מתבסס יגאל ידין בקטע המקור.

ב. הצג שלושה טיעונים שעלו בדיון מנהלת העם בעד הכרזה על מדינה בה' באייר תש"ח.

41. הוויכוח על מועד ההכרזה על הקמת המדינה

א. לפניך טיעונים שהעלה משה שרת לפני מזכיר המדינה של ארצות הברית בתגובה על הצעתה לדחות את מועד ההכרזה על הקמת המדינה

"אנחנו עומדים על סף הגשמת התקווה של מאות על מאות שנים. זוהי הזדמנות בלתי חוזרת. ניתן את הדין בפני ההיסטוריה היהודית אם נסכים לדחייה כלשהי בלי שיהא לנו הביטחון כי הדבר קום יקום לאחר הדחייה. קצב הפינוי של שלטון המנדט בארץ – הן משטחי שליטה והן מתחומי אחריות אחרים של הבריטים – הולך וגובר. אם נסכים לדחייה, יתבטלו כל ההכנות שעשינו לקבלת השליטה לידינו. כל מנהיגות שתנסה לשבור את התנופה ותסכים לדחייה – תסולק. אנו נדרשים להסכים לדבר שאין לו זכר בהחלטת עצרת האו"ם. פירושו של דבר, אנו מתבקשים לנתק את עצמנו מאותה החלטה. לגבי העלייה (וההתיישבות), אנו ניאלץ לקבל את המשך המגבלות הקיימות. גם החקיקה לא תהיה ברשותנו."

הסבר על פי הקטע את הטענות של משה שרת נגד ההצעה לדחות את מועד הכרזת העצמאות של מדינת ישראל.

ב. הסבר את הטענות בעד ההצעה לדחות את מועד הכרזת העצמאות של מדינת ישראל.

42. מלחמת העצמאות

א. עיין במפה, המתארת את פלישת צבאות ערב לישראל (מאי 1948). הסבר כיצד שניים מן הקשיים של מדינת ישראל בחודשים מאי-יוני 1948 באים לידי ביטוי במפה.

ב. הצג שניים מן ההישגים של מדינת ישראל בסיום המלחמה, והסבר מדוע החליטה מדינת ישראל לסיים את הלחימה.

43. מלחמת העצמאות

א. הסבר כיצד שניים מן המאפיינים של מלחמת העצמאות באים לידי ביטוי בקטע שלפניך. בסס את תשובתך על שלוש דוגמאות מן הקטע (דוגמה אחת לפחות לכל מאפיין)

הודעת מפקד ההגנה במחוז ירושלים לתושבי העיר

ביום הפסקת האש 11.6.48

תושבי ירושלים

הנני פונה אליכם עתה, ביום בו נפסק רעם התותחים במבואות ירושלים, שעה שאתם יכולים לצאת לחוצות העיר ללא הידיעה הברורה כי מאחורי החומה אורב לכם צלף ערבי וכי בכל רגע צפויים אתם וקרוביכם לסכנת פגיעה של פגז, וביתכם לפצצת תבערה.

בשמי ובשם כל חברי לנשק, הנני רוצה לברך אתכם היום, תושבי הבירה [...] כחיילים כתושבים, נלחמים באותה המלחמה. במערכה משותפת זו עמדתם ללא רתיעה, בכבוד ובעקשנות. נשאתם בראש מורם את מכות הגורל כשהרעשה (ההפגזה) הברברית של האויב קצרה את קצירה האיום (גרמה לאבדות) בין הנפשות היקרות לכם מכול, סבלתם בשקט את הלילות ללא שינה, את המחסור במים ואת מנות האוכל הקצובות.

בעמידתכם האיתנה אפשרתם לכוחות הלוחמים למלא את חובתם בשקט ובבטחה בקווי החזית הקדמיים. לא ביישתם את כור מחצבתכם. הראיתם לעולם איך נלחם עם עתיק, עם קשה עורף, על ביתו ועל נחלתו.

היום הגענו לסיומו של פרק במערכה. לפני כשעה הופסקה האש. אולם עלי להזכירכם כי היא הופסקה ל-4 שבועות בלבד. עלי להזהירכם כי אין זה סוף המלחמה. המלחמה תמשך. היא תמשך על מדינת ישראל והיא תמשך על ירושלים.

ב. הצג את המניעים של מדינות ערב לפלוש למדינת ישראל במאי 1948. הסבר נקודת חוזק אחת ונקודת חולשה אחת של צבאות ערב בזמן הפלישה למדינת ישראל.

44. מלחמת העצמאות

א. עיין בתצלום ובתרשים מתקופת מלחמת העצמאות.

— אחד המאפיינים של מלחמת העצמאות היה היעדר הבחנה בין חזית ובין העורף. על פי מה שלמדת, הצג מאפיין זה.

— הסבר כיצד מאפיין זה בא לידי ביטוי בתצלום ובתרשים.

- הסבר כיצד אחד מהקשיים של היישוב היהודי בשלב הראשון של מלחמת העצמאות (30 בנובמבר 1947 – 14 במאי 1948) בא לידי ביטוי בקריקטורה.
- ב. למרות מצבו הקשה של היישוב היהודי בראשית מלחמת העצמאות, ניצחה ישראל במלחמה. הסבר את הגורמים לניצחון זה.

47. פרשת אלטלנה

בשני קטעים שלפניך באות לידי ביטוי העמדות של הצדדים המעורבים בפרשת אלטלנה.

קטע א:	קטע ב:
כתבנו מוסר: אניית הנשק של האצ"ל התחמקה ממקום מעגנה (מול כפר ויתקין) והגיעה אור ליום ג' לחוף תל אביב. [...] חיילי אצ"ל בצבא ההגנה ערקו ממחנות הצבא ומעמדותיהם בקווי החזית ורצו בכל הדרכים אל מקום מעגן האנייה כדי להכריע בכוח הנשק את המערכה. [...] אנשי האנייה שידרו סיסמאות ברמקול, ובהן דברי השמצה כלפי ממשלת ישראל, וקראו לתושבי תל אביב להתקומם נגדה. [...] במשך היום שררה בעיר התרגשות זעם עם התגרות אצ"ל בממשלת ישראל ובצבאה. [...] נודע כי האצ"ל החליט להשתמש בכוח נגד צבא ההגנה, ובעזרת חייליו וגדודיו להוריד את המטען מהאנייה. מכוניות משוריינות של אצ"ל הופיעו ברחובות והשתלטו על כמה רחובות הסמוכים לנמל. (מעובד על פי: דבר, 23 ביוני 1948)	תל אביב עמדה בסימן של הזדעזעות עמוקה עד היסוד בהישמע טרטור היריות שלמכוניות הירייה ותותחים מכיוון שפת הים. הד היריות נשמע לסירוגין החל מהשעה 12:00 בצהריים עד 16:00 אחר הצהריים וסיפר לתושבי תל אביב כי הפעם מכונת האש מול חיילים עבריים ההכנות שנעשו החל מהבוקר על ידי "צבא ההגנה לישראל" [...] בישרו לתושבי העיר שהממשלה הזמנית החליטה להמשיך במשחק הדמים. [...] החל משעות הצהריים זרמו רבים מתושבי תל אביב לשפת הים והאזינו לשידורים מעל סיפון האנייה. באמצעות רמקולים שודרו מן האנייה הקריאות לחוף: "הבאנו נשק חדיש", "אנו מבקשים רשות לרדת לחופי המולדת". כן נשמעו קריאות ביקורת נגד "ממשלת ישראל" על התנהגותה המחפירה כלפי אניית הנשק. (מעובד על פי: המשקיף, 23 ביוני 1948)

- א. בחר באחד מן הקטעים, וכתוב עובדה היסטוריה אחת הנזכרת בו, וביטוי אחד הנזכר בו ומשקף את העמדה האישית של הכותב.
- ב. האם אתה תומך בעמדת כותב הקטע שבחרת או מתנגד לה? בסס את תשובתך על עובדות היסטוריות שלמדת.

48. מלחמת העצמאות

- א. לפניך קטע המתאר את ראשית מלחמת העצמאות.
- "ההתנגשויות שהתחוללו למחרת כ"ט בנובמבר 1947 והביאו לתחילתה של המלחמה בין שתי הקהילות הלאומיות בארץ, היו פרי יוזמה ערבית: ההמון הערבי השתולל במרכז המסחרי החדש בירושלים, שרף ובזז חנויות של יהודים.

חולשת התגובה של ההגנה לא בישרה טובות בנוגע להתפתחות המערכה. עד מהרה היו הדרכים בכל רחבי הארץ בחזקת סכנה. הכביש היחיד שקישר בין ישובים יהודיים ולא עבר ביישובים ערביים היה הכביש בין תל אביב לחיפה. על יישובים מבודדים הוטל מצור. את הדרך לירושלים חסמו הכוחות הלא סדירים של הפלסטינים. בחודש הראשון נפלו כ-250 יהודים, מחצית מכלל הקורבנות היהודים בשלוש שנות המרד הערבי (1936-1939).” (מעובד על פי א' שפירא, ככל עם ועם – ישראל 1881-2000, מרכז זלמן שזר, עמ' 148)

הצג את אופי הלחימה של ערביי ישראל בראשית המלחמה כפי שהיא באה לידי ביטוי בקטע המקור. על פי מה שלמדת הסבר מה הייתה עמדת היישוב היהודי בראשית המלחמה כנגד התקפות אלו, הבא דוגמא אחת להתמודדות היישוב עם קשיי המלחמה.

ב. הסבר מהם הסיבות של הצדדים הלוחמים לחתימה על הסכמי שביתת הנשק לסיום מלחמת העצמאות. הבא דוגמא לאחד מההסכמים שנחתמו בין מדינת ישראל ומדינות ערב.

49. הסכמי שביתת הנשק

קרא את קטע המקור וענה על השאלות שאחריו

”ראשית, ההישגים הכבירים שהשגנו בשדה המערכה...שעלו לאין שיעור על כל שפיללנו ועל מה ששיער העולם...שנית, העול העצום של הוצאות המלחמה...ושלישית ההכרח לכוון עכשיו את כל עוצמת כוחנו הכלכלי והארגוני לקליטת העלייה – כל אלה יחד הביאו את הממשלה לידי הכרה, כי עליה לחתור בכל הכוחות לחיסול המלחמה ולהקמת שלום יציב ביננו ובין המדינות הלוחמות בנו.”

(מ' שרת, בשער האומות, 194-1949, עמ' 337-338)

א. הסבר על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, מדוע הסכימה ישראל לשביתת נשק עם מדינות ערב.

ב. הסבר את שיקולי מדינות ערב לנהל מו"מ להפסקת האש.

50. מלחמת העצמאות

קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלות שאחריו :

”במלחמת העצמאות היו הישגיה של מדינת ישראל גדולים הרבה יותר מאשר עצם 'שמירת הקיים'. עם ההצלחות אפשר למנות, כמובן, את הרחבת שטח המדינה מעבר לתחום שהוקצה למדינה היהודית במסגרת תכנית החלוקה של האו"ם; את ההכרה - ולו העקיפה - של מדינות ערב במפת הגבולות שנוצרה בתום המלחמה במסגרת הסכמי שביתת הנשק; את הבטחתו של רוב יהודי דומיננטי במדינת ישראל; ואת ביסוס מעמדה של ירושלים, ולו גם החצויה, כבירת מדינת ישראל...”

(מתוך מאמרו של זכי שלום : "עמדות בהנהגת המדינה בסוגיית הסטטוס-קוו הטריטוריאלי בשנים הראשונות שלאחר מלחמת העצמאות - בחינה מחודשת).

א. הסבר מתוך הקטע וממה שלמדת, מהם הישגי מדינת ישראל בתום מלחמת העצמאות.

ב. הצג את הקשיים עמם נאלצה ממשלת ישראל להתמודד בתום המלחמה.

51. הסכמי שביתת הנשק

קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלות שאחריו :

”בשיחה עם הסופר חיים גורי מפרט בן גוריון באופן ברור למדי את השיקולים הענייניים שמנעו אותו מלהכריע בזכות הרחבת המסגרת הטריטוריאלית של מדינת ישראל בשלהי מלחמת העצמאות :

הסתבכות במרחב ערבי עוין הייתה כופה עלינו ברירה שלא היינו יכולים, ולא היינו רוצים, לעמוד בפניה : הפעלת שיטות דיר יאסין למען גירוש מאות אלפי ערבים שבעת ההיא כבר לא היו נוטשים את בתיהם ובורחים מפנינו או קבלתם לתוכנו. הם היו מפוצצים מבפנים את המדינה הצעירה. צעד כזה של 'תפסת מרובה' היה מביא בהכרח לסכסוך קשה עם המעצמות. קופת המדינה הייתה ריקה והחלו לבוא

המוני עולים. כבשנו הרבה מעבר למפת החלוקה. לפנינו עבודה ענקית לשניים-שלושה דורות. אחר כך נראה. ההיסטוריה לא נגמרה. ”

- א. מה היו מניעיו של בן גוריון להפסיק את הלחימה ולהסכים להתדיין בנושא הסכמי שביתת הנשק עם מדינות ערב.
- ב. הצג את עיקרי הסכמי שביתת הנשק בין מדינת ישראל לאחת ממדינות-ערב.

52. שביתת הנשק ובעיית הפליטים

- א. הגדר את המושגים "שביתת נשק" ו"הסכם שלום", והסבר מדוע לא נחתם הסכם שלום בסיומה של מלחמת העצמאות.
- ב. לפניך קטע המתאר גורמים אחדים להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים. על פי הקטע, הסבר את הגורמים להיווצרות בעיה זו הנובעים מהתנהלות הצד הערבי, ואת הגורמים הנובעים מהתנהלות הצד היהודי.
- ”המפסידים הגדולים מן המלחמה היו הפלסטינים. בסיומה היו כ-700 אלף פלסטינים שגלו ממולדתם. היציאה של הפלסטינים מהשטחים שנועדו למדינה היהודית ביטאה בשלב הראשון את התמוטטות מערכות השלטון בחברה הפלסטינית ואת האנרכיה שהשתלטה עליה. בשלב השני, לאחר פלישת צבאות ערב, רבו המקרים שבהם פינה צה"ל את האוכלוסייה הערבית או גירש אותה והרס את כפריה, כדי למנוע את חזרתה. המלחמה הייתה לחיים או למוות [...] הבריחה של הפלסטינים בשלב הראשון של המלחמה הותירה את הישראלים נדהמים ונפעמים, הם לא הבינו את התופעה: אוכלוסייה שלמה קמה ועזבה את מקום מחייתה, מותירה אחריה ערי רפאים [...]
- המסקנה הייתה שמדינת ישראל אינה יכולה להתיר לערבים לחזור לבתייהם: הבריחה הייתה לפליטות.” (מעובד על פי א' שפירא, ככל עם ועם – ישראל 1881-2000, מרכז זלמן שזר, תשע"ד, עמ' 163-164)

53. הסכמי שביתת הנשק, והבעיות הלא פתורות

- א. לפניך קטע העוסק בהסכמי שביתת הנשק.
- ”המטרה הייתה לחתום על הסכמים כדי להוציא את ישראל ממעגל הלוחמה ולהבטיח תקופת רגיעה לביסוס חברתי וכלכלי. השאלה הייתה איזה מחיר יש לשלם עבור ההסכמים וכמה זמן אפשר למשוך את השיחות בלי להגיע להסכם [...] ההסכמים לא היו אופטימאליים, אך [...] כפשרה בין שתי שאיפות מדיניות הם לא היו גרועים כפי שניסו להציגם. ההסכמים נתנו גושפנקא משפטית בין-לאומית להישגים הצבאיים של מלחמת העצמאות, שהייתה הכרחית לביסוס היציבות הטריטוריאלית של ישראל. [...] ישראל הייתה זקוקה לשקט בטחוני וההסכמים נתנו אותו. הם גם נתנו תחושת רגיעה, שלא לחצה על ישראל להגיע להסדר שלום. ההסכמים קבעו את מקסימום הוויתורים שישראל יכלה להסכים להם באותה נקודת זמן היסטורית. [...]” (י' רוזנטל, "ממלחמה להסכם – שיחות שביתת נשק בין ישראל לשכנותיה, 1949". בתוך: שנה ראשונה לעצמאות, 1948-1949 עורך: מ' נאור, עמ' 199-200).
- על-פי הקטע, הסבר את מטרות החתימה על הסכמי שביתת הנשק ואת חשיבותם עבור ישראל. בתשובתך התייחס גם ל"הישגים הצבאיים" הנזכרים בקטע.
- על-פי הידוע לך, הצג מניע אחד של מדינות ערב לחתום על ההסכמים.
- ב. הצג את הקשיים ו/או הבעיות שנותרו לאחר החתימה על ההסכמים.

שאלות ידע

54. הדיון על תוכנית החלוקה באו"ם, השלב הראשון של מלחמת העצמאות

- א. הציגו את הפעילות הדיפלומטית של היהודים כדי לגייס מדינות שיצביעו בעד תוכנית החלוקה. הסבירו את חשיבות התמיכה של המעצמות (ארצות הברית, ברית המועצות) בתוכנית זו.
- ב. הציגו שלושה קשיים של היישוב היהודי בתקופה הראשונה של מלחמת העצמאות (מסוף נובמבר 1947 עד מרץ 1948), והסבירו כיצד נערך היישוב בתקופה השנייה (ממרץ 1948 עד אמצע מאי 1948) כדי להתמודד עם אחד מן הקשיים שהצגתם.

55. הכרזת המדינה, השלב השני של מלחמת העצמאות

- א. הסבירו נימוק אחד של דוד בן גוריון בעד הכרזה כל הקמת מדינה ביום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948), ונימוק אחד של התומכים בדחייה של הכרזה זו למועד אחר. הציגו אירוע אחד שאירע בשלב השני של מלחמת העצמאות (מ-15 במאי 1948 עד סוף המלחמה), והסבירו כיצד אפשר לבסס באמצעות אירוע זה את העמדה של אחד מן הצדדים בוויכוח על מועד ההכרזה.
- ב. הסבירו שלוש סיבות להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים. בתשובתכם התייחסו גם להתנהלות הצד הערבי וגם להתנהלות הצד היהודי.

56. הסכמה ומחלוקת ביישוב היהודי בשנים 1945-1947

- א. הציגו את הקשיים בארגון ההעפלה לארץ-ישראל בשנים 1945-1947, והסבירו מדוע הייתה הסכמה נרחבת ביישוב על המשך ההעפלה על אף קשיים אלה.
- ב. ביישוב היהודי הייתה מחלוקת בנוגע למאבק הצבאי בשלטון הבריטי. מה הייתה העמדה של כל אחד משני הצדדים במחלוקת זו, וכיצד נימק כל אחד מהם את עמדתו?

57. מלחמת העצמאות

- א. הציגו שלושה מן הקשיים של היישוב היהודי בשלב הראשון של מלחמת העצמאות (מ-30 בנובמבר 1947 עד 14 במאי 1948) והסבירו כיצד התמודד היישוב עם אחד מן הקשיים שהצגתם.
- ב. הציגו שניים מן היעדים של מדינות ערב בשלב השני של מלחמת העצמאות (מ-15 במאי 1948 עד סוף המלחמה), ותארו כיצד הן פעלו לקידום אחד מן היעדים שהצגתם.
- הציגו שניים מן היעדים של מדינת ישראל בשלב השני של המלחמה, ותארו כיצד פעלה לקידום אחד מן היעדים שהצגתם.

58. מהחלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר ועד להכרזה על הקמת המדינה

- א. הציגו את החלטת האו"ם מכ"ט בנובמבר 1947, והסבירו שלושה גורמים שסייעו להשיג רוב באו"ם לתמיכה בהחלטה זו.
- ב. מדוע התנהל דיון במנהלת העם על מועד ההכרזה על הקמת מדינת ישראל? הסבירו שתי סיבות.

59. מלחמת העצמאות

- א. הציגו שלושה מן הקשיים של היישוב היהודי בתקופה הראשונה של מלחמת העצמאות (מ-30 בנובמבר 1947 ועד מרץ 1948). הסבירו כיצד אחד מן הקשיים שהצגתם בא לידי ביטוי באירוע שהתרחש בתקופה זו.
- ב. - הציגו את המטרות של מדינות ערב בפלישתן למדינת ישראל במאי 1948.

- הסבירו מדוע לא מומשה החלטת האו"ם בנוגע להקמת מדינה ערבית. בססו את תשובתכם על שתי דוגמאות היסטוריות.

60. מבית לאומי למדינה – מחלוקות

- א. לאחר פירוק "תנועת המרי העברי" גברה המחלוקת בין ארגון ההגנה ובין ארגוני האצ"ל והלח"י בנוגע למאבק הצבאי נגד השלטון הבריטי.
- מה הייתה העמדה של כל אחד משני הצדדים במחלוקת? הסבר טיעון אחד של כל אחד מן הצדדים במחלוקת זו.
- ב. הסבר שני נימוקים של דוד בן גוריון להכרזה על הקמת המדינה ביום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948), ושני נימוקים של התומכים בדחייה של הכרזה זו למועד אחר. בסס את הנימוקים על עובדות היסטוריות.

61. המאבק של היישוב היהודי בבריטים (1945-1947)

- א. מדוע שינתה הנהגת היישוב היהודי את מדיניותה כלפי בריטניה לאחר סיום מלחמת העולם השנייה? הבא שתי סיבות.
- ב. הסבר על מה הייתה המחלוקת בין ההגנה ובין האצ"ל והלח"י, והצג טיעון אחד של כל אחד מן הצדדים במחלוקת זו.

62. מחלוקות פוליטיות-אידיאולוגיות בשנים 1945-1948

- א. הצג את שתי העמדות במחלוקת בין היישוב המאורגן ובין "הפורשים", בנוגע לדרך המאבק בבריטים. הסבר נימוק אחד לעמדתו של כל אחד מן הצדדים במחלוקת (סך הכל – שני נימוקים).
- ב. הצג את פרשת אלטלנה. מדוע פרשה זו עוררה מחלוקת כה עזה? הבא שתי סיבות.

63. השלטון הבריטי בארץ ישראל (1945-1947)

- א. השווה בין שתי הגישות שהיו ביישוב היהודי בנוגע למאבק בבריטים. בתשובתך התייחס לדומה ולשונה בדרכי המאבק ולמטרה המשותפת של שתי הגישות.
- ב. הסבר את השיקולים של בריטניה להעביר את שאלת ארץ-ישראל לאו"ם.

64. מאבק היישוב בשלטון הבריטי (1945-1947)

- א. מה היו הסיבות שבגללן החליטו מנהיגי המחתרות (ההגנה, האצ"ל והלח"י) לשתף פעולה במאבק נגד הבריטים (אוקטובר 1945 – יולי 1946), ומה היו הסיבות שבגללן הפסיקו המחתרות לשתף פעולה ביניהן?
- ב. בחר באחד מן התחומים: העפלה או מאבק צבאי, והסבר מדוע לדעתך ההשפעה של פעילות היישוב היהודי בתחום זה הייתה המשמעותית ביותר לסיום המנדט הבריטי. הבא בתשובתך שני נימוקים היסטוריים.

65. מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט – תנועת המרי העברי

- א. ציינו מי הרכיב את תנועת המרי והסבירו מה היו הסיבות להקמתה?
- ב. הציגו שלוש פעולות שביצעה תנועת המרי העברי בשנים 1945-1946.

66. מאבק היישוב בשלטון המנדט הבריטי (1945 – 1947)

- א. הצג שתי פעולות שבוצעו במסגרת "תנועת המרי העברי", והסבר מדוע התפרקה תנועה זו.

השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

- ב. הסבר שניים מהטיעונים של תומכי "המאבק הצמוד" בשלטון המנדט הבריטי בארץ-ישראל, ואחד מהטיעונים של תומכי "המאבק הרצוף" בשלטון זה.

67. מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט – תנועת המרי העברי

- א. תאר את עיקרי ההסדר לשיתוף פעולה בין המחתרות במסגרת תנועת המרי העברי והצג שתי פעולות שהתבצעו במסגרתה.
- ב. הצג את תגובת הבריטים לפעולותיה של "תנועת המרי העברי" והסבר כיצד השפיעה על המשך המאבק.

68. מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט בשנים 1946-1947

- א. הצג את אחד מדפוסי הפעולה שננקטו במסגרת שיטת המאבק הרצוף, וציין את מטרותיה. הצג פעולה אחת שננקטה במסגרתה והצג את משמעותה.
- ב. הסבר את מטרות מפעל ההעפלה בין השנים 1945-1947. הסבר את החשיבות של מפעל זה כפי שהיא באה לידי ביטוי בפרשת אקסודוס.

69. מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט בשנים 1946-1947

- א. הסבר מהו "מאבק צמוד" ומהו "מאבק רצוף". מי תמך בכל אחת מדרכי מאבק אלה?
- ב. הצג שתי פעולות שבוצעו במסגרת המאבק נגד הבריטים בשנים 1945 – 1947: פעולה אחת המבטאת "מאבק צמוד" ופעולה אחת המבטאת "מאבק רצוף". הסבר במה מבטאת כל אחת מהפעולות שהצגת מאבק צמוד או מאבק רצוף.

70. מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט בשנים 1946-1947

- א. הצג את אחד מדפוסי הפעולה שננקטו במסגרת שיטת המאבק הצמוד, וציין את מטרותיה. הצג פעולה אחת שננקטה במסגרתה והצג את משמעותה.
- ב. הסבר את הקשיים שבהם נתקל היישוב במסגרת המאבק בתחום ההעפלה.

71. המאבק בבריטים בשנים 1945-1947

- א. הסבר מדוע שינתה הנהגת היישוב היהודי את מדיניותה כלפי בריטניה לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, והצג דוגמה אחת המבטאת שינוי זה.
- ב. הסבר על מה הייתה המחלוקת בין ההגנה לבין האצ"ל והלח"י, והצג טיעון אחד של כל אחד מן הצדדים במחלוקת זו.

72. המאבק בבריטים בשנים 1945-1947

- ג. המאבק של היישוב היהודי בבריטים בא לידי ביטוי בפעולות בכמה תחומים, ובהם התחום הצבאי. הסבר אחת מן המטרות של המאבק הצבאי, והצג שתי פעולות של היישוב בתחום זה.
- ד. הצג את פרשת אקסודוס, והסבר מדוע היא הייתה לסמל המאבק למען ההעפלה.

73. תנועת המרי העברי והמאבק בבריטים אחרי התפרקותה

- א. הצג שני גורמים להקמת תנועת המרי העברי (1945-1946), והסבר מדוע התפרקה תנועת המרי.
- ב. הסבר כיצד סייע המאבק הצמוד שניהלה הנהגת היישוב בשלטון הבריטי להקמת המדינה. בסס את דבריך על שתי דוגמאות משני תחומים שונים.

74. המאבק של היישוב במנדט הבריטי 1945-1947

- א. הסבר מדוע שינתה הנהגת היישוב היהודי את מדיניותה כלפי בריטניה לאחר סיום מלחמת העולם השנייה. הבא שתי דוגמאות מן התחום הצבאי לשינוי זה.
- ב. הסבר את החשיבות של ההעפלה בעיני היישוב היהודי. הצג שני קשיים בארגון ההעפלה.

75. היישוב היהודי והשלטון הבריטי 1945-1947

- א. אחד מתחומי המאבק של היישוב היהודי בשלטון הבריטי היה תחום ההתיישבות. הסבר אחת מן המטרות של מאבק זה, והצג פעולה אחת של היישוב בתחום זה.
- ב. הסבר כיצד תרם המאבק של היישוב היהודי בבריטים (בשנים 1945 – 1947) להחלטה של בריטניה להעביר לאו"ם את שאלת ארץ-ישראל. בתשובתך התייחס לתחום הצבאי ולתחום ההעפלה.

76. המאבק בבריטניה בשנים 1945-1947

- א. מדוע איחד היישוב היהודי בארץ ישראל את כוחותיו במאבק נגד השלטון הבריטי עם תום מלחמת העולם השנייה? הבא שתי סיבות.
- הסבר מדוע נמשך איחוד זה זמן קצר בלבד.
- ב. הצג ונמק את העמדה של ארגון ההגנה ואת העמדה של האצ"ל והלח"י בנוגע להמשך המאבק נגד השלטון הבריטי. הדגם את העמדה של כל אחד מן הצדדים באמצעות אחת מן הפעולות שהם נקטו במאבקם נגד הבריטים.

77. המאבק בבריטים והעברת שאלת א"י לאו"ם

- א. הסבר את המטרות של היישוב היהודי בתחום ההתיישבות בארץ ישראל בשנים 1945-1947, והצג פעולה אחת של היישוב היהודי בתחום זה.
- ב. הסבר את ההשפעה של ההעפלה על החלטת בריטניה להעביר את שאלת ארץ ישראל לאו"ם. הצג שני גורמים נוספים שהשפיעו על החלטה זו.

78. המאבק בבריטים והעברת שאלת א"י לאו"ם

- א. היסטוריונים רבים חלוקים בדעותיהם לגבי איזו משתי גישות המאבק בבריטים תרמה יותר לעזיבתם את הארץ: גישת "המאבק הרצוף" או גישת "המאבק הצמוד". הצג את עמדתך בעניין זה, ונמק אותך. בתשובתך התבסס על עובדות היסטוריות.
- ב. הסבר מניעים נוספים של בריטניה להעביר את שאלת א"י לאו"ם.

79. העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם

- א. הסבר את ההשפעה של "המלחמה הקרה" על עמדת ברית המועצות או על עמדת ארצות הברית בדיון על שאלת ארץ-ישראל באו"ם.
- הצג את הפעילות הדיפלומטית של היהודים לגיוס תומכים בתכנית החלוקה.
- ב. הצג את עיקרי התוכן של החלטת האו"ם שהתקבלה בכ"ט בנובמבר 1947 בנוגע לשאלת ארץ ישראל. הסבר מדוע התקבלה החלטה זו בשמחה ביישוב היהודי בארץ-ישראל.

80. העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם

- א. הסבר את הסיבות שבגינן העבירה בריטניה את שאלת ארץ-ישראל לדיון באו"ם.
- ב. הסבר את הגורמים שהשפיעו על החלטת עצרת האומות המאוחדות לסיים את המנדט הבריטי על ארץ-ישראל ולחלק את הארץ למדינה יהודית ולמדינה ערבית.

81. שאלת ארץ ישראל באו"ם

- א. יש הטוענים כי לאינטרסים של המעצמות בזמן המלחמה הקרה הייתה השפעה מכרעת על ההצבעה בעד תוכנית החלוקה (כ"ט בנובמבר, 1947). אחרים טוענים כי לפעולות הדיפלומטיות של היהודים הייתה השפעה מכרעת על הצבעה זו. הצג את עמדתך בעניין זה ונמק אותה. בתשובתך התבסס על שתי עובדות היסטוריות.
- ב. הצג את החסרונות של תוכנית החלוקה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947, מנקודת המבט של היישוב היהודי. הסבר מדוע למרות חסרונות אלה תמך בה רוב היישוב.

82. שאלת ארץ ישראל באו"ם

- א. הסבר מדוע על אף היריבות בין ברית-המועצות לארצות הברית תמכו שתיהן בהחלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
- ב. הצג את עיקרי התוכן של החלטת האו"ם שהתקבלה בכ"ט בנובמבר 1947. הסבר קושי אחד הנובע מתוכן ההחלטה, מנקודת המבט של היישוב היהודי הציוני.

83. הדיון באו"ם בשאלת ארץ-ישראל והחלטת החלוקה

- א. הצג את החלטת האו"ם בשאלת ארץ-ישראל, שהתקבלה בכ"ט בנובמבר 1947. מה הייתה תגובת היהודים על החלטה זו, ומה הייתה תגובת הערבים על ההחלטה?
- ב. הסבר מדוע תמכה ארה"ב בהחלטה זו, ומדוע תמכה בה ברית-המועצות.

84. כ"ט בנובמבר ותכנית החלוקה

- א. יש הטוענים כי נסיבות השעה השפיעו על הצבעתן של שתי המעצמות היריבות בעד תכנית החלוקה. חווה דעתך על טענה זו.
- ב. הצג את תכנית החלוקה שהתקבלה לאחר ההצבעה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947. הצג שני יתרונות ושני חסרונות של התכנית עבור היישוב היהודי.

85. החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947

- א. מה היו השיקולים שהניעו את ברית המועצות לתמוך בתכנית החלוקה שעלתה להצבעה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947? הסבר את התרומה של תמיכה זו להכרעה באו"ם בתכנית החלוקה.
- ב. הצג את עיקרי תכנית החלוקה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947. הסבר יתרון אחד וחסרון אחד של תכנית זו עבור היישוב היהודי בארץ ישראל והתנועה הציונית.

86. החלטת האו"ם מכ"ט בנובמבר 1947

- א. הסבר מדוע העבירה בריטניה את שאלת ארץ-ישראל לאו"ם (פברואר 1947).
- ב. הצג את עיקרי החלטת האו"ם מכ"ט בנובמבר 1947 בשאלת ארץ-ישראל. כתוב כיצד הגיבו על החלטה זו:

— היהודים

— ערביי ארץ-ישראל

— מדינות ערב.

87. שאלת ארץ-ישראל באו"ם

- א. הסבר את השיקולים של בריטניה להעביר לאו"ם את שאלת ארץ-ישראל.
- השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

- ב. הסבר מדוע על אף היריבות בין ברית-המועצות לארצות-הברית, שתיהן תמכו בהחלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
מה הייתה תגובת הערבים להחלטה זו של האו"ם?

88. החלטת האו"ם ותוצאותיה

- בכ"ט בנובמבר 1947 הוחלט באו"ם על סיום המנדט הבריטי ועל חלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות: מדינה יהודית ומדינה ערבית.
א. הסבר את השיקולים שהביאו את דוד בן גוריון להכריז על הקמת המדינה ביום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948).
ב. מדוע לא מומשה החלטת האו"ם בנוגע להקמת מדינה ערבית? בסס את תשובתך על שתי סיבות.

89. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם

- א. בקרב היסטוריונים יש דעות שונות בנוגע לשיקולים שהשפיעו על ההחלטה של בריטניה להעביר את הדיון בשאלת א"י לאו"ם.
יש הטוענים שהחלטה זו הושפעה בעיקר משיקולים הנוגעים למצבה ולמעמדה של בריטניה לאחר מלחמת העולם השנייה. אחרים טוענים שלמאבק של היישוב היהודי בבריטים היה משקל מכריע בהחלטה זו. הצג את עמדתך בעניין זה, ונמק אותה. בתשובתך התבסס על עובדות היסטוריות.
ב. הצג את עיקרי התוכן של החלטת האו"ם שהתקבלה בכ"ט בנובמבר 1947. הסבר קושי אחד הנובע מתוכן ההחלטה, מנקודת המבט של היישוב היהודי.

90. ההכרזה על הקמת המדינה ופרשת "אלטלנה"

- א. במנהלת העם התנהל ויכוח אם להכריז על הקמת המדינה בה' באייר תש"ח. הסבר שני טיעונים בעד מועד ההכרזה, ושני טיעונים נגד מועד זה.
ב. ההחלטה של בן-גוריון לפגוע באנייה "אלטלנה" שנויה במחלוקת. יש הטוענים שצעד זה היה הכרחי, אחרים טוענים שהוא היה שגוי. חווה עמדתך בעניין זה, ונמק אותה. בתשובתך התבסס על עובדות היסטוריות.

91. תוכנית החלוקה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947

- א. הצג את הפעילות הדיפלומטית של היהודים לגיוס מדינות שיתמכו בתוכנית החלוקה. הסבר יתרון אחד וחסרון אחד של תוכנית החלוקה מנקודת המבט של היישוב היהודי.
ב. הסבר את השיקולים שהניעו את ברית המועצות לתמוך בתוכנית החלוקה. מה הייתה החשיבות של תמיכה זו?

92. ההכרזה על הקמת המדינה

- א. ההיסטוריון ז' צחור כתב על החלטת בן-גוריון להכריז על הקמת המדינה: **"הכרעתו התקבלה לאחר שיקול דעת מפוכח, קריאה זהירה של המפה המדינית ובדיקת דקדקנית של המצב הצבאי"**.
הסבר את הסיכונים שלקחו בן-גוריון ומנהלת העם בהחלטה להכריז על מדינת ישראל ב-14 במאי 1948.
ב. הסבר את השיקולים של בן-גוריון ומנהלת העם להכריז על הקמת המדינה, על אף הסיכונים שהסברת בסעיף א'.

93. הקמת צה"ל ופירוק המחתרות

- א. בפקודת יום להקמת צה"ל (31/5/1948) כלול נוסח שבועה שכל חייל חייב להישבע:
"הנני נשבע ומתחייב בהן צדקי לשמור אמונים למדינת ישראל, לחוקתה ולשלטונותיה המוסמכים...."

- הסבר את חשיבות של הקמת צה"ל זמן קצר לאחר הקמת המדינה ולאחר פלישת מדינות ערב. במה שבועת החייל מבטאת חשיבות זו?
 ב. הצג את הקשיים בביצוע החלטתו של בן-גוריון לפרק את ארגוני המחתרות השונים והסבר כיצד פרשת "אלטלנה" מדגימה קשיים אלו.

94. הקמת צה"ל, פירוק המחתרות ופרשת אלטלנה

- א. הסבר את השיקולים להקמת צה"ל לאחר הכרזת המדינה ולאחר פלישת מדינות ערב.
 ב. הצג את פרשת אלטלנה, והסבר במה הקשיים בפירוק המחתרות באים לידי ביטוי בפרשה זו.

95. מלחמת העצמאות

- א. הצג את הקשיים של היישוב היהודי בשלב הראשון של מלחמת העצמאות (30 בנובמבר 1947 – 14 במאי 1948). הסבר כיצד אחד מן הקשיים שהצגת בא לידי ביטוי באירוע שהתרחש בשלב זה.
 ב. הסבר יתרון אחד וחסרון אחד שהיו למדינת ישראל בשלב השני של מלחמת העצמאות. הסבר יתרון אחד וחסרון אחד שהיו לצבאות ערב בשלב זה של המלחמה.

96. מלחמת העצמאות

- א. הצג את המטרות של מדינות ערב בפלישתן למדינת ישראל במאי 1948. הסבר כיצד ההתנהלות של מדינות ערב במהלך המלחמה מנעה מהן לנצח. הבא שתי סיבות.
 ב. במהלך מלחמת העצמאות עבר הצד היהודי ממגננה למתקפה. הסבר קביעה זו, והדגם אותה באמצעות אירוע שהתרחש באחד מן השלבים של המלחמה.

97. מלחמת העצמאות

- א. היסטוריונים נוהגים לחלק את מלחמת העצמאות לשני שלבים: האחד עד הקמת מדינת ישראל (מאי 1948), והשני אחרי הקמתה.
 — מהי הסיבה לחלוקה זו? בתשובתך התייחס להבדלים העיקריים בין שלבי המלחמה.
 — הצג מאפיין נוסף של מלחמת העצמאות (מלבד החלוקה לשני שלבים).
 ב. הסבר מדוע התלבטה העדה הדרוזית בישראל באיזה צד לתמוך במלחמת העצמאות. הבא דוגמה אחת לסיוע של הדרוזים או הצ'רקסים לכוחות היהודיים במלחמת העצמאות.

98. מלחמת העצמאות

- א. השווה בין הקשיים של היישוב היהודי בתקופה הראשונה של מלחמת העצמאות ובין הקשיים של מדינת ישראל בתקופה השלישית של המלחמה. בתשובתך הסבר קושי אחד דומה וקושי אחד שונה.
 ב. הצג אחד מן המבצעים של צה"ל בתקופה הרביעית של המלחמה, והסבר את השפעתו על תוצאות המלחמה.

99. מלחמת העצמאות

- א. הסבר את הקשיים של היישוב היהודי בארבעת החודשים הראשונים של מלחמת העצמאות.
 ב. השווה בין הקשיים שנוצרו ב"מרץ השחור" אל מול ההצלחות של תכנית ד'.

השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

100. מלחמת העצמאות

- א. הסבר שלושה מן הקשיים של היישוב היהודי בשלב הראשון של מלחמת העצמאות (30 בנובמבר 1947 – 14 במאי 1948).
- ב. הסבר במה תכנית ד' הייתה מפנה במלחמה, והצג שניים מהישגיה.

101. מלחמת העצמאות

- א. הסבר שני הבדלים ונקודות דמיון אחת בין השלב הראשון של מלחמת העצמאות (מפרוץ המלחמה עד יום 14/5/1948) ובין השלב השני של המלחמה (מיום 15/5/1948 עד סוף המלחמה).
- ב. הסבר את החשיבות של הקמת צה"ל במהלך מלחמת העצמאות. הצג את המניעים של הדרוזים להצטרף לצה"ל בזמן המלחמה.

102. מלחמת העצמאות

- א. הסבר את הקשיים שהיו למדינת ישראל בלחימה נגד צבאות ערב, עד להפוגה הראשונה.
- ב. הצג את מאפייני התקופה רביעית למלחמה והדגם באמצעות אירוע מתוך התקופה.

103. מלחמת העצמאות

- א. הסבר את הגורמים להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינאים במהלך מלחמת העצמאות.
- ב. הסבר מה היו המניעים של מדינת ישראל ומניעי מדינות ערב לחתום על הסכמי שביתת הנשק לסיום המלחמה. הצג את עיקרי הסכם שביתת הנשק עם מצרים או עם סוריה.

104. מלחמת העצמאות

- א. הסבר שתי נקודות חוזק ושתי נקודות חולשה של היישוב היהודי בשלב הראשון של מלחמת העצמאות (מ-30 בנובמבר 1947 עד 14 במאי 1948).
- ב.

— הצג את המטרות של מדינות ערב בפלישתן למדינת ישראל במאי 1948.

— הסבר מדוע לא מומשה החלטת האו"ם בנוגע להקמת מדינה ערבית. בסס את תשובתך על שתי עובדות היסטוריות.

105. מלחמת העצמאות והסכמי שביתת הנשק

- א. מלחמת העצמאות הייתה מלחמה על הקמתה ועל קיומה של מדינת ישראל. נמק טענה זו באמצעות שתי עובדות היסטוריות.
- ב. מהו "הקו הירוק"? הסבר מניע אחד של מדינת ישראל ומניע אחד של מדינות ערב לחתום על הסכמי שביתת הנשק בסיום מלחמת העצמאות.

106. הסכמי שביתת הנשק ובעיית הפליטים

- א. הסבר את המניעים של מדינת ישראל ואת המניעים של מדינות ערב לחתום על הסכמי שביתת הנשק בסיום מלחמת העצמאות.
- ב. הסבר את הגורמים להיווצרות בעיית הפליטים בעקבות מלחמת העצמאות.

107. הסכמי שביתת הנשק ובעיית הפליטים

השאלות בקובץ לוקטו ונערכו על ידי אורלי חזקיהו - יולי 2023, גלית רדיע - יולי 2025

- א. מהו "הקו הירוק"? הסבר מדוע לא נחתם בתום מלחמת העצמאות הסכם שלום בין ישראל לבין שכנותיה.
- ב. הסבר את הגורמים להיווצרות בעיית הפליטים בסיום מלחמת העצמאות.

108. הסכמי שביתת הנשק

- א. בחר באחת מהמדינות איתן חתמה ישראל על הסכם שביתת נשק, והסבר את עיקריו.
- ב. הצג שתי בעיות עיקריות שנוצרו כתוצאה מחתימת הסכמי שביתת הנשק בין ישראל למדינות ערב.

109. היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים

- א. הסבר את הגישות השונות להיווצרות בעיית הפליטים והצג את הסיבות לבריחה בשלב המלחמה הפנימית.
- ב. הצג את מדיניות ישראל ומדינות ערב בסוגיית הפליטים הפלסטינים בכל אחד משלבי המלחמה.

110. הסכמי שביתת הנשק והבעיות שנשארו לא פתורות

- א. הצג את עיקרי התוכן של הסכמי שביתת הנשק, שנחתמו בתום מלחמת העצמאות בין ישראל ובין שתיים ממדינות ערב. הסבר את חשיבות הסכמי שביתת הנשק לישראל.
- ב. הצג שלוש בעיות שנשארו לא פתורות עם תום מלחמת העצמאות.

111. מלחמת העצמאות

- א. הצג את מטרת הפלישה של מדינות ערב לישראל בשלב השני של מלחמת העצמאות, והסבר שניים מן הגורמים לכישלון בהשגת מטרה זו.
- ב. הסבר את הגורמים להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים עם תום מלחמת העצמאות.

112. מלחמת העצמאות

- א. הסבר מדוע פלשו מדינות ערב למדינת ישראל במאי 1948, והצג שני קשיים של מדינת ישראל בחודש הראשון שלאחר הפלישה.
- ב. הסבר מדוע הצדדים הלוחמים הסכימו על שביתת נשק, והצג את עיקרי הסכם שביתת הנשק שנחתם בין מדינת ישראל ובין אחת המדינות: מצרים, ירדן, סוריה.

113. מלחמת העצמאות

- א. היסטוריונים מחלקים את מלחמת העצמאות לארבע תקופות. בחר בתקופה אחת שבה נשקפה סכנה משמעותית לקיום של היישוב היהודי בארץ או לקיום של מדינת ישראל. נמק את בחירתך.
- ב. הסבר שתי מטרות של "תכנית ד", והצג אחד מהישגיה.

114. מלחמת העצמאות

- א. הצג את הסיבות שהניעו את מדינות ערב לפלוש למדינת ישראל עם תום המנדט הבריטי ב-15 במאי 1948.
- ב. הסבר את הסיבות להצלחות הצבאיות המרשימות של צבאות מדינות ערב בתקופת המלחמה השלישית.

115. הצג את מאפייני התקופה הרביעית של מלחמת העצמאות והדגם מאפיינים אלו על ידי אירוע אחד מהתקופה.

116. היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים, תום מלחמת העצמאות

- א. הסבר שנ גורמים להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים : גורם אחד שקשור לחברה הפלסטינית וגורם נוסף להיווצרות בעיה זו.
- ב. הצג הבדל אחד בין הסכם שביתת נשק להסכם שלום. הסבר את החשיבות שהייתה להסכמי שביתת הנשק שנחתמו בתום מלחמת העצמאות עבור מדינת ישראל.

117. בעיית הפליטים הפלסטינים, הסכמי שביתת הנשק

- א. הסבר שלוש סיבות להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים. בתשובתך התייחס גם להתנהלות הצד הערבי וגם להתנהלות הצד היהודי.
- ב. מהו "הקו הירוק"? הסבר כיצד תפסו מדינות ערב את הסכמי שביתת הנשק, וכיצד תפסה ישראל הסכמים אלה.